

ZADRUGAR

**GLASILO
NABAVLJALNE ZADRUGE USLUŽBENCEV
DRŽAVNIH ŽELEZNIC V LJUBLJANI**

Gospodinjski tečaji Nabavljalne zadruge uslužbencev drž. železnic v Ljubljani

1. DNEVNI KUHARSKO-GOSPODINSKI TEČAJ.

Letno se vršita 2 dnevna kuh.-gospodinjska tečaja, in sicer traja vsak po 4 mesece. Prvi se bo vršil od 1. oktobra do 31. januarja, drugi pa od 1. februarja do 31. maja in to vsak dan, izvemši nedelje in praznike od 8½ ure zjutraj do 16. ure popoldne.

Pouk

obsega praktične in teoretične predmete: kuhanje, serviranje, šivanje, pri krojevanje perila in oblek, ročna dela vseh vrst, likanje, snaženje madežev, živloznanstvo, zdravstvo in v splošnem vse, kar se nanaša na kuho in gospodinjstvo. V zvezi s temi predmeti dobe gojenke še teoretična in praktična navodila o poglavitnih pojmih zadrugarstva.

Pogoji za sprejem.

V tečaj se sprejmejo v prvi vrsti hčerke železničarjev. Kolikor ostane praznih mest, prihajajo v poštev tudi druge gojenke, ki so izpolnile 17. leto (izjemoma 16. leto) in imajo resno voljo, da se bodo točno in redno udeleževale vseh praktičnih vaj ter bodo obiskovale redno teoretični pouk.

Gojenke so radi pomanjkanja prostorov samo vnanje in le v izjemnih primerih tudi notranje.

Ukovina.

Višina plačila za internat se določi po dogovoru in razmeram primerno (event. se všteje tudi delo). Ukovina za vnanje gojenke pa znaša mesečno Din 300.—. V primeru, da si oskrbi, kadar je šivanje (t. j. vsak drugi dan) obed zunaj, pa plača mesečno samo Din 220.—. Vsa plačila se morajo izvršiti mesečno v naprej.

Potrđilo o obiskovanju tečaja

dobi vsaka gojenka-absolventinja, ko se konča tečaj.

2. ŠIVALNI IN PRIKROJEVALNI TEČAJI.

Vzporedno z gospodinjskimi tečaji in vse leto se bodo vršili tudi štiri-mesečni posebni dnevni in večerni šivalni in pri krojevalni tečaji. Ti so namenjeni onim železničarskim (in drugim) ženam in dekletom, ki se hočejo posvetiti umetnosti šivanja ali pri krojevanja ali pa se dobro izvežbati v šivanju za gospodinjske potrebe.

Dnevni in večerni šivalni in pri krojevalni tečaji se bodo vršili trikrat tedensko, in sicer ob urah, ki se določijo sporazumno z gojenkami.

Glavni predmeti v teh tečajih so: pri krojevanje oblek in perila, krpanje, mašenje, ročna dela vseh vrst in strojno vezenje in mašenje.

Ukovina bodisi za dnevni ali večerni tečaj znaša mesečno le Din 60.— ter se plača vsak mesec v naprej.

*

Prijave za vse tečaje, ki se pričnejo s 1. oktobrom t. l., sprejema vodstvo gospodinjskih tečajev dnevno od 9. do 12. ure v pisarni Železničarske menze, Pražakova ulica 19 v Ljubljani. Tam se dobe tudi druge natančnejše informacije.

Vodstvo gospodinjskih tečajev.

ZADRUGAR

GLASILO NABAVLJALNE ZADRUGE USLUŽBENCEV DRŽ. ŽEL.

ŠT. 8

LJUBLJANA, 20. AVGUSTA 1936

LETO XII

Gozd - Martuljek

V Gorenjsko oziram se skalnato stran ...

Opoldansko sonce je sipalo svoje tople žarke iznad prelepe Martuljkove gorske skupine tja doli v njeno podnožje, kjer so se dne 9. avgusta t.l. zbrali zadrugarji k tihi slovesnosti: k blagoslovitvi temeljnega kamna za zgradbo Železničarskega mladinskega doma, posvečenega spominu blagopokojnega Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja.

Večletni sen naših zadružnih voditeljev in vseh železničarjev-zadrugarjev se uresničuje. Zadružna misel je med nami pognala dovolj močne korenine, da zraste v krepko drevo, čigar deblo ni samo naša gospodarska hrbtenica, nego se že razmikajo njegove veje v smereh še višjih, plemenitejših ciljev.

Skrb za telesno in duhovno zdravje mladine je prva dolžnost staršev, naroda, države. Tudi zadružništvo, ki naj bo sinteza vseh blagotvornih prizadevanj po gospodarski in moralni okrepitvi naroda in vseh njegovih slojev, ne more in ne sme zanemarjati mladine, ki naj bo nekoč zdrava osnova nove, boljše in srečnejše generacije. V tem spoznanju in zavesti, sledeč zvesto svojemu gospodarskemu, socialnemu in kulturnemu programu, so se železničarji in zadrugarji ljubljanske direkcije oklenili za misli, da zgrade svoji mladini v Gozdu-Martuljku dom, v katerem si bo deca utrjevala zdravje, uživala vsaj nekaj tednov v letu brezskrbno veselje, pa tudi nabirala zakladov, ki jih lahko nudi smotrena vzgoja k socialni in moralni spopolnitvi bodočega človeka in državljana.

Na nedeljo dne 9. avgusta t.l. je s slovesnostjo v Martuljku zadobila misel svoj tvorni obraz, želja prehaja v dejstvo, dosedanje tiho in vztrajno delo pa prinaša našim zadružnim delavcem prvo zadoščenje.

Z dokajšnjo zamudo je to nedeljo prisopihal vlak na postajico Gozd-Martuljek. Zadrugarji, zastopniki oblasti, organizacij in ustanov ter ostalo občinstvo so se takoj podali na kraj svečanosti. Na odcepu novo zgrajene ceste, ki vodi preko zadrugine parcele k upravni hišici in bodočemu mladinskemu domu, je došle pozdravil predsednik Nabavljalne zadruge tovariš Emil Klebel. K sprejemu je prihitela tudi ženska zadrružna deca, ki se nahaja v Martuljku na svojem prvem letovanju. Pevski zbor »Sloge« je zapel »Zadoni nam, zadoni!« nakar je sledila na prostoru, kjer se bo

Zastopnik g. prometnega ministra g. dr. Ivan Kavčič vzdava spominsko listino v temeljni kamen Železničarskega mladinskega doma.

dvigala ponosna stavba mladinskega doma, blagoslovitev temeljnega kamna.

Svečanost je otvoril predsednik kuratorija za zgradbo Železničarskega mladinskega doma Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja in pomočnik direktorja drž. železnic v Ljubljani g. inž. Rudolf Kavčič z naslednjim nagovorom:

Cenjena gospoda!

Kot predsedniku kuratorija za zgradbo Železničarskega mladinskega doma, posvečenega spominu blagopokojnega Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja, mi je v posebno čast, da Vas na tem mestu iskreno pozdravim in se Vam zahvaljujem za Vašo prisotnost pri naši današnji slovesnosti. Pozdravljam v prvi vrsti zastopnika gospoda prometnega ministra g. dr. Ivana Kavčiča, zastopnika gospoda bana g. dr. Orla, predsednika občine kranjskogorske g. Budenika, predsednika Zveze nabavljalnih zadrug državnih uslužbencev g. Miloša Štiblerja, župnika iz Kranjske gore g. Karla Čuka, zastopnike našega časopisja, ki z izrednim

Levo: Župnik iz Kranjske gore g. K. Čuk blagoslavlja temeljni kamen Železn. mlad. doma. —
Desno: Predsednik Zveze nabavljalnih zadrug g. Miloš Štibler vzdava spominsko listino v temeljni kamen Zvezinega Počitniškega doma.

razumevanjem spremlja naše delo, ter zastopnike ostalih združnih, kulturnih in gospodarskih železničarskih ustanov kakor tudi vse navzoče občinstvo.

Danes polagamo temeljni kamen za zgradbo Železničarskega mladinskega doma. S tem dnem je železničar zopet pokazal, da hoče realizirati svoja socialna stremjenja in vtelesiti besedo vzajemne pomoči, pomagati svojemu bližnjemu ob reševanju najtežjega vprašanja: kako skrbeti za našo slabotno, bolešno in okrevanja potrebno mladino.

Kako pa je prišel naš železničar do tega konkretnega svojega načrta?

Ko so odjeknili oni strašni marsejski streli in uničili življenje našega velikega Vodnika, se je porodila med železničarji zamisel, postaviti Njegovemu spominu spomenik, ki ne bo posvečen samo Njegovemu viteškemu imenu, marveč tudi njegovemu življenju in delu.

Železničarji so se takoj lotili nabiranja sredstev za postavitev tega spomenika. Pod vodstvom tedanjega direktorja g. Jos. Cugmusa so vsi,

uradniki in delavci, polagali v njegove roke svoje prispevke, ki so dosegli vsoto skoro 300.000 Din. Akciji so priskočile na pomoč z izdatnimi zneski še naše železničarske gospodarske ustanove, tako da stojimo danes pred temeljnim kamnom bodočega Železničarskega mladinskega doma.

Dom, ki bo zrastel na tem mestu in nosil svetlo ime našega blagopokojnega Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja, naj bo nam starejšim najlepši simbol žilavosti in vztrajne volje našega železničarja, njegovi mladini pa vir zdravja in kreposti.

Bog živi Njegovo Veličanstvo kralja Petra II. in ves Njegov visoki dom!

Prosim zastopnika gospoda prometnega ministra, pokrovitelja tega doma, da blagovoli prevzeti spominsko polo, ki beleži vse podatke, od zamisli te zgradbe do danes, ter jo vzdati v temeljni kamen.

— Ko je zastopnik prometnega ministra g. dr. I. Kavčič zazidal listino v granitni temeljni kamen, je povzel besedo posvetitelj župnik iz Kranjske gore

Udeleženci slavlja v Martuljku pred zadrugino upravno hišico.

g. Čuk Karel, poudarjajoč potrebo božjega blagoslova na vsako človeško delo in želeč najlepših sadov plemenite zamisli železničarjev-zadrugarjev. Po končanem obredu, ki ga je spremljalo petje Sloginih pevcev, je pozdravil navzoče zastopnik g. prometnega ministra:

Spoštovana gospoda!

Železničarji s področja ljubljanske direkcije ste zaprosili gospoda prometnega ministra dr. Mehmeda Spaho, svojega vrhovnega šefa naše ustanove, da prevzame pokroviteljstvo nad zgradbo Železničarskega mladinskega doma, ki ga boste postavili v tem lepem planinskem kraju. G. minister obžaluje, da se radi službenih poslov Vašemu povabilu ne more odzvati in osebno prisostvovati današnji svečanosti, pa je pooblastil mene, da Vam sporočim, da z veseljem prevzema pokroviteljstvo, da Vas pozdravlja in želi Vašemu lepemu podjetju polnega uspeha. V tem Vašem domu naj črpa mladina zdravje, srečo in zadovoljnost, naj si fizično in

moralno dviga, da bo čvrsto strnjena okrog naše nade, našega mladega kralja Petra II., mogla nekoč v vsem spolnjevati veliko oporoko Velikega pokojnika:

Čuvajte Jugoslavijo!

Slava spominu Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja! Naj živi Njegovo kraljevsko Veličanstvo kralj Peter II.! Naj živi Njegovo Visočanstvo knez-namestnik Pavle! Naj živi visoki kraljevski dom Karadjordjevićev!

— Prisotni so se z navdušenjem odzvali vzklikom govornika, nakar so pevci zapeli državno himno. Besedo je povzel nato predsednik kranjskogorske občine g. V. Budinek, opozarjal na pomen novega planinskega doma ne samo za železničarje, nego tudi za vso bližnjo okolico in izrazil željo, da bi to delo v vsakem pogledu obrodilo zaželjene sadove. Predsednik kuratorija, gospod pomočnik ing. R. Kavčič prebere nato udanostno brzojavko Njegovemu Veličanstvu kralju Petru II. in pozdravne brzojavke: predsedniku vlade g. dr. Milanu Stojadinoviću, prometnemu ministru g. dr.

Železničarska moška deca odhaja na letovanje v Gozd-Martuljek.

Mehmedu Spahi, notranjemu ministru g. dr. Antonu Korošcu, finančnemu ministru g. Dušanu Letici in ministru g. dr. Mihi Kreku.

Po prečitaniu brzojavk je predsednik Zveze nabavljajalnih zadrug državnih uslužbencev v Beogradu g. Miloš Štibler nagovoril prisotne in izvajal:

Cenjeni navzoči!

Na izvestni stopnji kulture so ljudje bežali z dežele v mesta in tovarne, pa so kmalu spoznali, kako potrebna je za njihovo zdravje, za njihov obstanek — priroda. In prišel je klic: Nazaj k naravi! Ta klic moremo posebno dobro razumeti mi, ki imamo srečo, da živimo v prirodno tako lepi Jugoslaviji. Saj so naše planine in naše morske obale prepolne celo inozemskih ljubiteljev prirodnih krasot.

V tem prelepem kraju, v območju sivega očaka Triglava, v kraljestvu Zlatoroga pripravlja združništvo državnih uslužbencev važno ustanovo, ki bo članstvu naše velike organizacije prožila možnost, uživati naravo in biti deležno njenega zdravilnega učinka, ki krepi telo in duha.

Inicijativa je prišla od naše odlične Nabavljalne zadruge železničarjev v Ljubljani, a Zveza nabavljalnih zadrug v Beogradu je takoj uvidela, da

Železničarska ženska deca odhaja na letovanje v Gozd-Martuljek.

je odločitev njegove članice pametna in koristna. Zato se je brez oklevanja odločila za sodelovanje, da se v tem divnem kraju izgradi čim lepša postojanka, ki naj služi železničarjem in ostalim državnim in samoupravnim uslužbencem v korist in ponos.

Združništvo vrši s tem važno socialno delo. Zadruga je socialna gospodarska ustanova. Čim več socialnega je v njenem udejstvovanju, tem bolj ona zasluži ime zadruga in tem bolj more biti koristna članstvu in človeštvu sploh. Nekdaj so se klicu za povratek v prirodo odzivali samo redki ljudje. Zadrugništvo, kakor

ga pojmuje med drugim Nabavljalna zadruga uslužbencev državnih železnic v Ljubljani, pa odpira to možnost širšim, tudi najsiromašnejšim slojem. V tem je plemenitost, v tem vrednost zadrugnega dela, ki se opravlja z ustanovitvijo kolonije pod Martuljkom.

Upravičeno bomo ponosni na to delo, ker se vrši po načelu zadrugne samopomoči. Takorekoč po parih se je skozi 15 let zbiral kapital, ki je omogočil to akcijo. Od siromašnih, od materielno slabih smo zbirali — siromašnim ter materielno slabim je tudi uspeh tega dela namenjen.

Pa še eno okolnost moramo omeniti. Čez hribe tukajle gledata dva soseda v te naše prelepe kraje. Obadva znata ceniti vrednost lepote naše domovine. In radovedno opazujeta, ali bomo znali pravilno izkoristiti to, kar nam je stvarnik dal v tako obilni meri. Ko bosta videla, da je dovolj razumevanja pri nas tudi za take socialne in kulturne akcije, bosta

dobila nov dokaz za kulturno vrednost našega plemena in naše Jugoslavije.

Ponosni smo tudi na to, da so naši železničarji-zadrugarji v naši organizaciji prvi dali lep vzgled ter iniciativo za tako akcijo. Kako lepo je bilo to sprejeto, se vidi najlepše iz tega, da se prav danes na drugem kraju države, v črnogorskem primorju ob albanski meji, vrši konferenca za slično postojanko ob sinjem Jadranu. In kmalu bo sledila še tretja in četrta v raznih delih naše velike domovine. Vse to dokazuje duhovno povezanost združništva državnih in samoupravnih uslužbencev širom cele Jugoslavije.

Srečen sem, da se je približal čas, ko na pesnikove besede:

»V gorenjsko oziram se skalnato stran,
Triglava blišče se vrhovi« —

lahko dodamo:

»V podnožju pa Špika, Široke peči
so vzrasli združni domovi!«

Ti domovi naj bodo dokaz plemenitih ciljev in socialnih teženj našega združništva!

S tem čestitam ljubljanski železničarski zadrugi na lepi zamisli in želim tej akciji popoln uspeh. Vsem činiteljem pa, ki akcijo podpirajo, izrekam v imenu Zveze nabavljalnih zadrug v Beogradu najlepšo zahvalo! —

Po zaključku svečanosti se je vršila še blagoslovitev temeljnega kamna Počitniškega doma, ki ga bo postavila Zveza nabavljalnih zadrug državnih uslužbencev v bližini Železničarskega mladinskega doma. G. predsednik M. Štibler je vzdal v kamen spominsko listino, po blagoslovitvi pa so zapeli pevci: »Oj Triglav, moj dom!«.

Obe svečanosti sta potekali skromno po zunanji obliki a ob iskrenih čustvih vseh navzočih, v zavesti in prepričanju, da se opravlja dobro in veliko delo.

Redni letni občni zbor

„Podpornega društva železniških uslužbencev in upokojencev v Ljubljani“

Dne 2. avgusta t.l. se je vršil v dvorani Sokolskega doma na Taboru v Ljubljani redni letni občni zbor največje železničarske socialne organizacije: Podpornega društva železniških uslužbencev in upokojencev v Ljubljani.

Občni zbor je otvoril predsednik Safošnik Ivan, ki je takoj uvodoma opozoril zbor na pereče vprašanje ureditve odnosov članarine do posmrtnine. Po obširnem poročanju o delovanju upravnega odbora je predal besedo tajniku Lipovšku Ivanu, ki je na podlagi dolgoletnih izkušenj pri

društvu podal podrobno tajniško poročilo in obrazložil kretanje članstva v pogledu pristopanja in umiranja. Iz njegovega poročila je lahko vsakdo povzel, da se mortaliteta od leta do leta veča, dočim pristopanje mladih članov skoraj v istem razmerju pada. Dolžnost upravnega odbora je bila, da na to dejstvo opozori delegate in članstvo in jih pozove, da zavzamejo stališče za prilagoditev društva napram tema, v nasprotni smeri delujočima pojavoma. V tem namenu je odbornik Čerček Srečko že med letom izdelal obširen referat, v katerem je matematično pokazal, koliko član plačuje, koliko prejema in koliko bi moral po zavarovalno-tehničnih računih plačevati za posmrtnino, katero društvo točasno izplačuje. Ta referat je odbor razposlal vsem delegatom v studij.

Letni zaključek, ki ga je blagajnik predočil zborovalcem, izkazuje Din 165.432,42 prirastka. Toda ta prirastek zborovalcev ne bi smel motiti v kalkulaciji, zakaj ta visoka aktivna rezultira le kot saldo ali razlika vseh imovinskih knjižb napram izdatkom in obveznostim društva in nikakor ne more biti povod za protest proti ukrepom v pravcu zvišanja prispevkov članov ali znižanja dajatev društva. Bilanca je koncem leta 1935. izkazala Din 2,934.813,98 čistega premoženja in navedeni prirastek napram letu 1934. in to kljub visokim upravnim stroškom. Razen visokih izdatkov zmanjšujejo dobiček še nedospele obresti Kmetijske posojilnice v Ljubljani, v kateri ima društvo preko pol milijona zamrznjene vloge. Radi tega nelikvidnega kapitala je bilo društvo primorano iskati posojila pri domačem železničarskem denarnem zavodu in mora seveda za to plačevati višje obresti (8%) kot jih prejema za svoj zamrznjeni kapital (2%) in še te prejema samo na papirju, t. j. zopet zamrznjeno in še s polletno zakasnitvijo, kar bo prišlo do izraza šele po zaključku bodočega poslovnega leta. Navzlic vsem tem zaprekam, ki se splošno pojavljajo v vseh panogah sodobnega gospodarstva, je upravnemu odboru uspelo povsod izmotati se iz težkoč poslovanja in redno izvrševati vse svoje plačilne obveznosti napram članom in drugim.

Po blagajniku se je oglasil tov. Čerček, ki je ponovno z ozirom na svoj referat apeliral na delegate, da se resno zavzamejo za pravočasno ureditev prispevkov in posmrtnin.

Preglednik računov je podal nato svoje poročilo, po katerem je sledilo glasovanje za razrešnico upravnemu odboru. Skupščina je razrešnico izglasovala, nakar je zbor prešel na peto točko dnevnega reda, t. j. dopolnitev upravnega odbora in računskih preglednikov. V upravni odbor so bili ponovno izvoljeni: Šteiner Miha, Dermelj Jože; na novo pa Vertačnik Albert. Za računskega preglednika je bil imenovan Rebec Franjo.

Sledila je šesta in najkočljivejša točka zbora: Določitev članarine in posmrtnine. Po dolgotrajni vsestranski, stvarni in mestoma zelo temperamentni debati je bilo sklenjeno:

1. Da plačajo vsi člani, brez razlike članarino.

2. Da plačajo vsi člani enako članarino (tudi kronski upokojenci).
3. Da ostane posmrtnina neizpremenjena.
4. Da prično člani, ki so plačevali znižano članarino (kronski upokojen-
ci), in oni, ki so bili po 40-letnem članstvu oproščeni članarine, plačevati
članarino s 1. septembrom t. l.

Pri zadnji točki občnega zbora, t. j. pri slučajnostih, so razen delegatov zelo aktivno posegli v debato zlasti starejši člani. Dobro obiskani občni zbor je predsednik zaključil ob 13. uri 30 min. ugotavljajoč, da je dnevni red izčrpan. — Na prvi seji novega upravnega odbora se je društveni odbor konstituiral naslednje: Safošnik I. predsednik, Štajner M. podpredsednik, Lipovšek I. tajnik, Dermelj J. blagajnik, Vrtačnik A. upravnik, Mlakar A. namestnik blagajnika. Odborniki: Mlakar J., Juh L., Žerjav K. Računski pregledniki: Rebec, Majcen, Kovačič.

G O S P O D A R S T V O

Racionalizacija v gospodarstvu

Delavci so v začetku nasprotovali vpeljavi znanstvenih metod v organizacijo dela, boječ se, da bo z njo narasla brezposelnost, a so pozneje, ko so bile njihove pravice zavarovane, postali njeni goreči pristaši. Ko pa je nova metoda dosegla močnejšo produkcijo in omogočila bolj človeške delovne pogoje, so delavci tudi spoznali, da racionalizirana podjetja prihranijo mnogo neproduktivnega napora in da jim je mogoče doseči mnogo večjo plačo, ako svojo sposobnost dokažejo. Znanstvena organizacija dela je pokazala veliko skrb za delavstvo, ker je njen namen, čuvati delavca pred preutrujenostjo in mu preskrbeti brezskrbno starost. Ko je delavstvo uvidelo vsestransko prizadevanje za izboljšanje njegovega položaja, je svoje predsodke napram racionalizaciji opustilo.

Racionalizirana podjetja omogočajo, da se delavci udeležujejo dela in preiskav obratnega biroja in da prihajajo v tesen stik s tehniki in inženjerji, vodji podjetij, pri čemer se upošteva sposobnost delavcev in se jim določa najbolj odgovarjajoče delo. Odnosaji med delavci in delodajalci se izboljšujejo in imajo vpliv tudi na finančni uspeh podjetij.

Znanstvena organizacija dela pa ni ostala samo pri proučevanju in vpeljevanju modernih metod produkcije, temveč je dala povsod za razvoj posebne znanosti o delu, katere temelj tvorita fiziologija in psihologija dela. Fiziologija dela proučuje spremembe, ki se dogajajo pri delu v človeškem telesu, analizira kemične pojave v delujoči mišici ter opazuje utrujenost osrednjega in perifernega živčevja. Fiziologiji pomaga psihologija dela, ki s statističnimi preiskavami v obratih poskuša dognati vpliv pripravljenosti in volje za uspeh in preiskuje odvisnost delovnega uspeha

od plačilne metode, socialnih ustanov in organizacij, od stanovanjskih in družinskih razmer in drugih okoliščin, ki vplivajo na duševno razpoloženje delavcev.

Najvažnejše tehnično sredstvo, ki se je razvilo v racionaliziranih podjetjih je tekoči trak. Trak je prenosno sredstvo, ki se stalno premika ali kroži. Delo ob tekočem traku je naporno in zahteva popolno izvežbanost delavca. Delavec vzame komad iz tekočega traku, ga obdela kolikor spada v njegov delokrog, nakar ga zopet položi na trak, ki ga nese, pelje ali premakne k drugemu delavcu ali v drugi delovni prostor, kjer se na komadu izvrši potrebno delo. Tekoči trak sili delavca k točnemu upoštevanju delovnega takta. Delavec mora svoje delo vršiti na pregibajočem se komadu, bodisi da gre nekaj korakov s komadom, bodisi da komad odzame in izvrši na njem, med tem ko se trak giblje, potrebno delo. Tekoči trak določi delavcu čas, ki je potreben, da izvrši delo na komadu. Trak vzdržuje enakomernost delovnega takta in prav v tem tiči pomen tekočega traka za delo. Trak urejuje tempo in intenzivnost dela. Ako pospešimo brzino traka, skrajšamo delovni takt, s čimer vse delavce, ki na traku delajo, prisilimo k pospešenju njihovih gibov.

Tekoči trak se obnese le v podjetjih, kjer se izdeluje večje število enoličnih predmetov. On poceni izdelovanje produktov, ker izloča človeško silo iz delovnega procesa in jo nadomesti z mehaničnim prenosom.

Glavni cilj tehničnega razvoja je, delovnega človeka kar najbolj mogoče razbremeniti mišičnega napora in nadomestiti njegovo delo z mehaničnim proizvajanjem sil, to je s parno, vodno ali podobno silo. Človeška sila je bila nadomeščena s strojem, prešli so k avtomatičnim strojem, kjer je človeška skrb le v tem, da pazi na delo stroja.

Vpliv racionalizacije v posameznih deželah je velik. Z gotovostjo moremo trditi, da se je produkcija vsled racionalizacije vsepovsod dvignila.

Skrajšanje delovnega časa je bistveno vplivalo na razširjenje racionalizacije. Nove metode, izbira delavcev, temeljitejša izobrazba, primernejše delovne organizacije, intenzivnejše izkoriščanje delovne sile, strožja disciplina in vzpodbujajoče plačilne oblike so vplivale na delavca; druge, kakor primernejši delovni prostori, izboljšanje in obnova orodja ter tehnične spremembe različnih vrst, pa so uspešno delovale na produkcijske pogoje. Te metode so se tako izkazale, da so popolnoma izenačile gospodarsko škodo, ki je nastala radi skrajšanega delovnega časa. Racionalizacija pripravlja pot še k nadaljnjemu skrajšanju delovnega časa, ker zasleduje neprestano dviganje uspeha dela in sili, da se radi napora, utrujenosti in enoličnosti podvzamejo nove mere.

Brezposelnost je sicer posledica racionalizacije, ker vpeljuje stroje v podjetja, vendar posledice niso tako velike, kakor se je prvotno domnevalo. Vpeljava strojev povzroča padec cen in dviga razprodajo ter ugodno

vpliva na produkcijo, pri čemer se omogoči zaposlitev dela onih delovnih sil, ki so se pokazale odveč. Razširjenje porabe novih strojev vpliva tudi v tej smeri. Vpeljavanje, gradba in obnova teh strojev zahteva zopet potrebo novih delovnih sil, tako da racionalizacija povzroča brezposelnost le mimogrede.

Vprašanje delovnega časa je ozko povezano z vsemi drugimi socialnimi stranmi problema racionalizacije. Delovni čas tvori osnovni faktor racionalizacije industrije zadnjih 10 let. Racionalizacija širi svoj delokrog neprestano in razvija svoje metode vsestransko. Iz preprostih delavnic se je razširila v vse industrijske panoge.

Nenavadno resna in obsežna kriza je pokret racionalizacije na novo podžgala. Nekateri so se povpraševali, ali ni morda uprav racionaliziranje krivo današnje splošne stiske. Tisti, ki se bavijo s studijem znanstvenega vodstva obratov in s problemi racionalizacije, niso mogli tega potrditi.

Odločno moremo reči, da je racionalizacija koristno vplivala na narodno gospodarstvo in da je prav ona dvignila produkcijo, znižala cene in omogočila širokim narodnim slojem nakup potrebščin po nizkih cenah.

Racionalizacija je svoj cilj dosegla.

—ceg.

Ing. Černe Jože:

Izkoriščanje malih zemljišč

(Nadaljevanje*)

Razen dobro pripravljene zemlje je za povišanje pridelkov velikega pomena pravilno in zadostno gnojenje. Rastline so živa bitja, ki potrebujejo za svoj obstanek prav tako hrane, kot jo potrebuje človek ali žival. To neobhodno potrebno hrano dobivajo rastline iz zraka, vode in zemlje; razen tega sta rastlinam potrebna toplota in svetloba.

Rastline odvezamejo zemlji vsako leto velike množine hranilnih snovi, in sicer tem več, čim večji so pridelki. Znatne množine teh snovi se tudi izgubijo, ker jih voda izpere iz zgornjih plasti v spodnje. Ako bi zemlje zadostno ne gnojili, bi se po nekaj letih tako izčrpala, da ne bi dajala sploh nobenih pridelkov več.

Večina hranilnih snovi, ki jih rastlina neobhodno potrebuje za svoj obstoj, so rudninske snovi, ki se nahajajo v zemlji in ki jih sprejema rastlina raztopljene v vodi s pomočjo koreninic. Pretežni del hranilnih snovi se nahaja v zadostni količini v zemlji, v nezadostni meri pa se nahaja v zemljišču navadno dušik, kalij, fosfor in apno. Ta primanjkljaj moramo nadomestiti z navadnim gnojem in raznimi umetnimi gnojili.

Ako katere od navedenih hranilnih snovi ni v zemlji v zadostni količini, se rastline ne morejo dobro razvijati; posledica tega je slab pridelek.

* Radi odsotnosti gosp. avtorja moremo v 4. številki »Zadrukarja« pri-
četi članek šele sedaj nadaljevati. — Op. uredn.

Višina in kakovost pridelka je odvisna predvsem od one hranilne snovi, ki jo ima rastlina v najmanjši meri na razpolago.

Z gnojem nudimo rastlinam vso prepotrebno hrano. Gnojila delimo v tri glavne skupine, in sicer:

1. **Naravna gnojila.** To so hlevski gnoj in gnojnica, kompost i. t. d. Imenujejo se tudi splošna gnojila, ker vsebujejo vse hranilne snovi; njih učinkovanje je torej vsestransko.

2. **Umetna gnojila** imajo po večini samo eno, včasih dve hranilni snovi in sicer v raztopni obliki. Delujejo hitreje, a ne tako trajno kakor naravna gnojila. Pridobivamo jih iz mineralnih ležišč ali pa jih umetno izdelujemo iz raznih industrijskih odpadkov in iz zraka.

3. **Posredna gnojila** so tista, ki jih rabimo zaradi njihovih posrednih učinkov; ta gnojila izboljšujejo zemljo fizikalno in zvišujejo delovanje drugih gnojil, mineralnih hranilnih snovi in bakterij. Sem spadajo vsa apnena gnojila in zeleno gnojenje.

Najvažnejši je hlevski gnoj, ker vsebuje vse vrste hranilnih snovi, toda kljub temu moramo zemlji dodajati umetna gnojila, in sicer zato, ker ji odvzamejo vsako leto rastline precejšnjo množino dušika, fosforja in kalija ter jo tako znatno izčrpajo. Ta primanjkljaj vrnemo zemlji z umetnimi gnojili.

Kmetijska veda je v zadnjih desetletjih tako močno napredovala, da so dolgoletna raziskavanja in izkustva točno dognala, kakšno hrano potrebujejo posamezne kulturne rastline.

Pravilnemu ravnanju s hlevskim gnojem je treba posvečati čim več pažnje. Nekaj njegovih redilnih snovi izpere voda, mnogo jih izhlapi, še več pa se jih porazgubi z raztekajočo se gnojnico; zato moramo paziti, da čimveč teh snovi ostane ohranjenih v prosoh pridelkov.

Zelo priporočljivo je zato, da napravimo poleg hleva cementirano gnojišče, ki mu ne sme manjkati nepropustne gnojnične jame. Ta gnojnična jama pa mora biti prav tako nepropustna in nižja kot gnojišče, da se more gnojnica tudi z gnojišča odtekat v jamo.

Gnoj na gnojišču moramo večkrat zgaziti in ga ohraniti v vlažnem stanju, s čimer preprečimo izhlapevanje dragocenega dušika. Zelo dobro je, ako pomešamo vsako novo plast gnoja s črnico ali s šoto.

Podlaga za pravilno gnojenje je in ostane hlevski gnoj; umetna gnojila služijo samo v dopolnilo tistih hranilnih snovi, ki jih je v hlevskem gnoju premalo.

Naprava gnojnične jame je v današnjih težkih časih za marsikoga draga stvar. Kljub temu pa se za vsako še tako majhno posestvo vedno bolj poudarja važnost dobrega cementiranega gnojišča; samo na takem je mogoče pridobivati visokovreden gnoj in preprečiti izgubo dragocenih rastlinskih snovi. Kdor ne zmore toliko sredstev, da bi napravil betonirano gnojišče, lahko napravi namesto tega dobro gnojišče iz zemlje.

Vsaka dobra zemlja ima namreč lastnost, da vsrkava vase in obdrži razne tekoče in plinaste snovi, v prvi vrsti pa rastlinsko hrano. Semkaj spada zlasti: fosforna kislina, kalijeve soli in amonijak. Ta hranila tvorijo pravo vrednost hlevskega gnoja. Če se torej ne moremo poslužiti betona, ki ne propušča gnojne vode, ampak jo odvaja v gnojnično jamo, nam ga nadomesti zemlja, skozi katero voda sicer pronica, toda ona vsrka raztopljeno rastlinsko hrano in jo ohrani za gnojenje. V ta namen pa dobro služi le težja ilovnata zemlja, ki raztopine dobro veže.

Kako napravimo gnojišče iz zemlje?

Postavimo ga lahko v bližini hleva, lahko pa tudi zunaj na polju. Izbrani prostor naj ima dobro zemljo, treba pa jo je zrahljati do 30 cm globoko in po možnosti navoziti nanjo cestnega blata ali blata iz jarkov in mlak. Na tako pripravljeno gnojišče vozimo hlevski gnoj, toda ne po vsem prostoru, ampak na manjšo površino; to pa zaradi tega, da doseže kup preje primerno višino vsaj $1\frac{1}{2}$ m in pride gnoj čimprej pod pritisk. Pri vsakem zlaganju je treba gnoj dobro stlačiti, da se čimprej ogreje. Ko je kup dosegel zadostno višino, pokrijemo vrh z zemljo, ki jo zbijemo in poševno uravnamo, da se deževnica laže odteka. Ko je prvi kup gotov, prislonimo nanj drugega i. t. d., dokler ni ves prostor napolnjen.

Pokrivanje vrha kupa z zemljo ima namen vsrkati izpuhtevajoči amonijak in obenem pritiskati na gnoj, da se bolje ogreje, ohraniti ga vlažnega in preprečiti dostop zraka. Pri razvažanju gnoja zmešamo tudi zemljo iz vrha in iz tal z njim, ker zaleže toliko kot gnoj.

Tako pripravljen gnoj je gotovo toliko vreden, kot iz modernih betonskih gnojišč.

(Dalje prihodnjič.)

K U H I N J A

G. Prašnikarjeva:

Konserviranje živil

Konserviramo lahko različna živila. Namen konserviranja je, da za-
branimo škodljivo delovanje glivic ter s tem ohranimo živila nepokvar-
jena. Živila konserviramo:

- 1.) s sušenjem, s čemer jim odvzamemo vlago in na ta način pre-
prečimo delovanje glivic;
- 2.) s segrevanjem in neprodušnim shranjevanjem (v kozarcih
ali drugih posodah);
- 3.) z dodajanjem ohranjujočih snovi, kot: sladkor, med,
sol, alkohol, salicil i. t. d.;
- 4.) s preprečevanjem dostopa zraka. Živilo obdamo z
drugimi snovmi, na pr. pomaranče z voskom.

Najcenejši in najenostavnejši način konserviranja je sušenje. Sušimo meso, sadje, pa tudi razne zelenjave. Ker je posebno priporočljivo, a manj znano sušenje stročjega fižola, ki letos posebno dobro uspeva, hočemo o tem nekoliko podrobneje razpravljati.

Sušenje stročjega fižola.

Vzamemo dobro vrsto stročjega fižola — dokler je še mlad in nima niti — ter ga otrebimo (lahko ga tudi zrežemo), operemo in ga kuhamo 5 minut v slanem kropu. Ako se zelo hitro zmešča, ga samo enkrat prevremo. Nato fižol odcedimo, preplaknemo z mrzlo vodo ter dobro odcedimo. Tako pripravljene stroke položimo drugega poleg drugega na nalašč za to pripravljeno desko, ali tudi na s papirjem pogrnjen pekač ter sušimo na soncu. Ko se na vrhnji strani nekoliko osuši, obrnemo stroke še na drugo stran. Če nam ni mogoče sušiti na soncu, denemo fižol na deskah ali na pekačih v bližino štedilnika, peči ali tudi v bolj hladno in odprto pečico ali krušno peč. Še lepše in lažje se vrši sušenje v lesah prave sušilnice kot jih imamo za sušenje sadja. Čim hitreje je fižolovo stročje posušeno, tem lepše in boljše je. V vsakem primeru pa pri sušenju precej potemni, oziroma spremeni barvo. Ko je fižol že tako suh, da je krhek in rožlja, ga shranimo najboljše v redkih vrečicah na suhem, zračnem prostoru.

Iz 30 kg svežega stročjega fižola dobimo približno 1 kg suhega. Temu primerno vzamemo za kuho mesto 3 kg svežega fižola samo 10 dkg suhega. Ker smo pri sušenju odtegnili vso vlago, je potrebno, da jo vrnemo, preden denemo fižol kuhati, in sicer namakamo posušen stročji fižol vedno pred uporabo dva dni (48 ur) v mrzli vodi, da dobi prvotno barvo in obliko; potem ga šele skuhamo kot običajno.

Na ta način konserviran in pripravljen fižol serviramo lahko za božič ali za veliko noč kot svež — iz vrta prinešen — stročji fižol v solati (s česnom in zelenim petršiljem) običajno pripravljen. Kadar ga pa uporabljamo za juho ali za prikuho, tedaj ga najprej namočimo in ko se napoji in zmešča, ga zrežemo na poljubno velike rezance ali kocke ter po potrebi še skuhamo in pripravimo po okusu.

VRT IN CVETLICE

Josip Štrekelj:

Kaparji

Na deblu in vejah sadnega drevja, na vedno zelenih lepotičnih grmih, kakor so oleandri, ankube, lavorji i. d. pa tudi na spodnjih delih listov, prav tako na palmah se pogosto pojavijo hudi škodljivci kaparji. So

pa raznih vrst, ki se ločijo po velikosti, barvi in celo po obliki. Brezkrile samice se prisesajo na razne dele rastlin, zadobe rožen, bradavičastim kapicam podoben, najčešče rjav ščitek, od tod njih ime. Ko se oplode, izležejo kupček drobnih belih jajčec, ki jih zavarujejo in pokrijejo z lastnim telesom — kapico, nakar poginejo. Iz jajčec se izležejo male ličinke, ki se razležejo in prisesajo po bližnjih delih rastline. Ker izsesavajo rastlinam sok, izmrjejo dotični deli, rastline pešajo in končno vsahnejo. Veliko škodo so v zadnjih letih naredili kaparji zlasti v južnih krajih naše države, kjer so ugonobili slivove nasade. Posebno rada napada neka vrsta kaparjev vinske trte ob stenah. Drugi, podolgovati, zato vejičasti kaparji imenovani, napadajo hruške in jabolane. Podobni tem, samo manjši in beli po barvi napadajo vrtnice, da izgledajo njih debela, kakor da bi bila pobeljena. Ker se naglo razmnožujejo, moramo te rastline pogosto pregledovati, da škodljivce še pravočasno zatremo.

Naravni uničevalci kaparjev so male osice — najezdniki. Ker je pa teh malo, se poslužujemo škropljenja z arborinom ali pa z žvepleno-apneno brozgo. Od jeseni, ko listje odpade, do rane pomladi, preden začne drevje odganjati, se poslužujemo poljubno 6% arborinove, ali pa 20% žvepleno-apnene brozge, t. j. 94 l vode in 20 l žvepleno-apnene brozge. S to tekočino temeljito poškropimo vse zunanje dele napadenih dreves in grmov. Poleti pa vedno zelene rastline ne smemo škropiti z arborinovo brozgo, niti ne v najšibkejši mešanici, ker opali listje! Zato se pri teh poslužujemo izključno le 20% žvepleno-apnene brozge. Ker se pa kaparji naselijo na spodnjih delih listov, pazimo, da tam temeljito poškropimo. Da se pa škropilo ne izteka pri posodaveih v zemljo, kar bi škodovalo koreninam, pa tudi, da si olajšamo škropljenje spodnjih listnih delov, jih poležemo. Potrebno je tudi, da površino zemlje v posodah rastočih rastlin še odenemo z vrečevino. Naslednji dan pa moramo v posodah rastoče rastline zopet v ležečem stanju temeljito obrizgati in sprati s čisto vodo. Škropilo namreč zamaši dihalne luknjice na listju in bi odpadlo, ako ga ne očistimo. Pri zimskem škropljenju na prostem, na stalnem mestu rastočih dreves in grmov je izpiranje nepotrebno.

V praksi se mi je uničevanje kaparjev pri vedno zelenih lepotičnih rastlinah s pomočjo škropljenja z mešanico žvepleno-apnene brozge popolnoma obneslo, ne da bi bile rastline poškodovane. Doslej v navadi izpiranje posameznih listov z malo ščetko in z 2% mešanico tobačnega izvlečka in 2% mazavega mila, ki je jako zamudno in manj uspešno delo, lahko odpade.

Že davno je znano, da z arborinovo in prav tako z žvepleno-apneno brozgo uničujemo na sadnem drevju razen kaparjev še vse druge škodljive žuželke.

L. Megličeva:

Kako pripravimo otroke za šolo

Prvi dan šole je za otroka eden najvažnejših dnevor v letu. Še posebno važen pa je ta dan za tistega otroka, ki gre v šolo prvič. A morda še najbolj važen je za mater. Saj bo s tistim dnem za vedno prestal otrok biti samo njen. Vzgojno delo se bo razdelilo, toda ona ne bo razbremenjena. Njena skrb se bo še podvojila. Vse drugače bo morala zdaj skrbeti za otrokovo prehrano, učenje, spanje in obleko. In vendar je presrečna, ko spremlja svojega otroka prvič v šolo. Ves čas misli samo nanj in komaj čaka trenutka, ko mu bo šla lahko nasproti.

Svojega prvega šolskega dne navadno človek nikdar ne pozabi v življenju. S kakšnimi občutki in pričakovanji stopi otrok prvič v svojem življenju samostojno v nov svet! In kakor skrbimo, da ostane otroku v lepem spominu dan njegovega prvega sv. obhajila ali birme, tako bi morali misliti tudi na prvi šolski dan. Otrok se v novi oblecki ali čevljih, ko gre v šolo, počuti prav tako posebno dobro, kakor pri birmi. Zato bi moral za ta primer imeti vsak prvošolec vsaj eno novo stvar na sebi. Kako vse drugače in ponosno stopa otrok v novi obleki ali čevljih! Šola ni dom, kjer je otrok lahko oblečen pomanjkljivo, in tudi ni cerkev, kamor mora iti v svoji najlepši oblecki. Šola je nekaj čisto drugega. Otroška oblačilca morajo biti preprosta, srčkano napravljena in iz trpežnega blaga. Kako dobro vpliva na učitelja, če vidi pred seboj čisto in ljubko napravljenega otroka. V otroku spozna njegovo mater, pa če je ta še tako ubožna. Tista mati, ki ima svojega otroka rada, se bo tudi potrudila, da ga bo oblekla čisto in primerno. Kratke hlačke in bluzico za dečka ali preprosto obleko in predpasnik za deklico, bi morala znati ukrojiti vsaka mati sama, da si pomaga iz zadrege, če otroku ne more kupiti novih stvari. Toda tam, kjer starši otrokom lahko kupijo nove stvari, naj to store, saj trajajo nove stvari delj časa in jih ni treba neprestano šivati in krpiti.

Otroka je treba že zgodaj poučiti, da mora na svojo obleko paziti. Kakor hitro se vrne iz šole, mora biti njegovo prvo delo, da se preobleče. Dovoliti otroku, da se igra doma v tisti obleki, v kateri je šel v šolo, je gotovo zelo napačno. Taki otroci niso v šoli nikdar čisto in lepo napravljeni. Vedno so vsi zamazani in pomečkani. Smisel za red in snago je treba otroku privzgajati že davno pred šolsko dobo.

Deček je najlepše oblečen v tirolskih hlačkih in športnem jopiču. Blago za tirolske hlačke, ki jih kupimo napravljene, je zelo močno in potrpi najmanj za dva para drugih hlačk. To je treba pri dečkih posebno upoštevati, saj ga ni debela ali deske, po kateri bi se ne podrsal, če se mu

nudi količkaj ugodna prilika. K takim hlačkam in jopiču se nosi baretka ali športna čepica. Baretka je najbolj posrečeno pokrivalo, kar smo jih imeli za otroke ali odrasle. Lahko, preprosto in fino.

Za prvimi toplimi šolskimi dnevi je treba takoj misliti tudi na primerno otroško obutev. Jesenski in zimski čevlji morajo biti močni. Biti morajo visoki in če le mogoče iz nepremočljivega usnja. Vedno moramo misliti na luže in mlake, preko katerih otroci ne morejo ne v šolo, ne domov. Čim večja je luža, s tem večjim veseljem pljuskne vanjo, kakor da jo je ljubi Bog napravil prav zanj. In če otrok nima v takih dneh čevljev, se hitro prehladi, posebno, če se takoj ne preobuje, ko se vrne domov.

Za jesenske deževne dni je plašček iz nepremočljivega blaga in s kapuco neobhodno potreben vsakemu otroku. Kako drugače pa moremo otroka zavarovati pred dežjem? Dežnik bi ne prišel živ niti do šole, kaj šele nazaj do doma! Hubertus plaščki so najbolj primerni. Mehki in topli so, blago je nepremočljivo, kraj je izredno posrečen.

V prvih jesenskih dneh ima otrok lahko na sebi po vrhu oblekce, bodisi pri deklici ali dečku, samo volneno pleteno jopico. Marsikatera mati jo splete doma. Toda danes so te stvari že tako poceni v naši zadruzi, da se skoro ne izplača, da jih sami delamo, posebno če nismo bogvekak spretni.

Punčka lahko ponosi za šolo svojo nedeljsko obleko, ki bi ji bila za drugo leto premajhna. A ko nastanejo hladni dnevi, mora tudi ona dobiti toplejšo oblekco. Volnene pletene stvari za male deklice niso priporočljive, ker jih ne moremo pogostokrat prati. Za deklíčne zimske obleke se najbolj obnesejo pralni baržuni ali barhenti. Barhenti in baržuni so tako lepo izdelani, da imajo videz najfinejšega blaga. Pa še nekaj bi vam rada priporočila. Kadar kupujete punčki za oblekco, kupite toliko več blaga, da ji lahko napravite tudi take hlačke. Kako pravilno in okusno je oblečena deklica, če se ji izpod oblekce prikažejo hlačke, ki jih ne imenujemo perilo! Hlače morajo biti v koraku na elastiko ali pašček. Gledati izpod krilca ne smejo. Prav za deklico so take hlačke posebno priporočljive, da se ne prehladi v spodnji živote. V zimskem času naj nosi spodaj še tanke bele hlačke. Pri poletnih pralnih in tankih oblekcah zadostujejo samo ene.

Za otroka samega je morda aktovka ali oprtnik tisto, kar mu napravi največje veselje. Še otroku se nekako ne zdi nič prav, če mora prvič v šolo s staro aktovko ali oprtnikom. Ali se vam ne zdi, da je za deklice primernejša aktovka in za dečke oprtnik? Deklice hodijo bolj mirno, dočim se dečki med potjo igrajo, in takrat gorje aktovki!

Še nekaj tednov in šola se bo pričela. V naši združni trgovini smo že pripravili vse potrebno za naše otroke. Nalašč za šolske otroke smo si nabavili lepe tirolske hlačke in športne kariraste jopiče v vseh barvah in velikostih. K tem imamo ljubke baretke in športne čepice. Hubertus plašče

za dečke in deklice v lepi sivi, rjavi in zeleni barvi ter vse velikosti. Tudi imamo že zdaj lepe, mehke puloverje in vestjice. Otroško perilo vseh vrst, nogavice, dolge in kratke za zimske čevlje. Vse vrste lepega pralnega zimskega blaga za oblekce za deklice. Posbno lepi in močni so letos otroški čevlji, nizki ali visoki iz nepremočljivega usnja.

V trgovini imamo posebne otroške aktovke in oprtnike. In da ne boste prinesli domov prazne aktovke, dobite lahko tudi šolske mape z lepimi platnicami.

N A Š O T R O K

Otrok v predšolski dobi

(Nadaljevanje)

V zadnji številki smo obravnavali telesni razvoj in razvoj govora predšolskega otroka. Oglejmo si sedaj še prve začetke njegovega socialnega udejstvovanja.

Človeško udejstvovanje je dvojno: pravo delo in igra. Delamo tedaj, kadar izvršujemo neko opravilo, ob katerem zasledujemo izvesten uspeh. Pri igri pa ne gre toliko za uspeh, nego za udejstvovanje samo, ki je vsaj sprva igre glavni namen.

Udejstvovanje predšolskega otroka je v prvi vrsti igra. Otrok čuti neugnan nagon do igranja. Ves dan teka po sobi, zлага kocke ali druge predmete, meče žogo, zida hišice iz gline i. t. d. Želja po igranju je čisto tako velika, da pozabi pri igri otrok celo na hrano. Vsak predmet mu pride prav za igranje. Pručica mu pomeni vlak, zaboj konja, kocka hišo i. t. d. Vse to kaže, da otrok drugače motri okolico in predmete v njej kakor odrasel človek. Pri otroku namreč še ni ostre razlike med tem, kar v resnici je, in tem, kar si samo predstavlja v svoji bujni domišljiji. Otrok predšolske dobe živi v nekakem pravljичnem svetu. Če mu govorimo o čarovnicah, kraljičinah in drugih utvarah, ima to za prav tako resnično, kakor če mu govorimo o predmetih istinitega sveta. Pravimo, da otrok naivno motri svojo okolico. Nerazvit realitetni čut (čut za resničnost, stvarnost) in bujna fantazija sta tudi vzrok takoimenovanim »otroškim lažem«. Ko otrok pripoveduje o dogodku, ki ga je videl na cesti, dodaja vse mogoče reči, ki jih v resnici ni bilo. To pa seveda ni prava laž in izvira odtod, ker otrok ne zna ločiti resničnega od zgolj namišljenega.

Bujna fantazija je vzrok, da otroku vsak predmet lahko služi za igračo. Čimbolj kak predmet vzbuja otrokovo fantazijo, tem raje in delj časa se bo igral z njim. Na to mnogi starši ne pomislijo in kupujejo otroku drage igrače, n. pr. dovršeno izdelane vlake, živali i. t. d., ki ga razvesele samo prvi hip.

Od starosti zavisi, kaj počne otrok z igračo. Sprva jo navadno nosi v usta, nato jo otipava, meče na tla, jo hoče razbiti. Kasneje se igra tako, da hoče iz več predmetov nekaj sestaviti, graditi i. t. d. To je že bolj »delovna« oblika igre, ker ima otrok že nek namen, ki ga hoče doseči.

Pri igračah, ki jih nabavljamo otroku, moramo upoštevati naslednje: Igrača naj bo otrokovi umski razvojni stopnji primerna, higijenična (ne sme n. pr. izgubljati barve, biti taka, da bi lahko otroka ranila i. t. d.), vzbujati mora otrokovo fantazijo ter njegove umske in ročne sposobnosti. (Zelo primerne za otroke poznejše predšolske dobe so razne stavnice, kocke in podobno.)

Življenjski pomen igre za človeka nam je vse premalo znan. Otrokovo igranje je predhodna vaja (seveda se otrok sam tega ne zaveda) za resne posle v poznejšem življenju. Nek pisatelj pravi, da se imamo za vso gibčnost, ročnost in iznajdljivost zahvaliti svojim otroškim igram. Igra je prva in najvažnejša otrokova šola.

Ko govorimo o udejstvovanju predšolskega otroka, ne smemo pozabiti zlasti na risanje. Že v prvih letih prične otrok čakati s svinčnikom ali kredo po papirju in — v jezo in nejevoljo staršev — tudi po stenah. Najprej hoče navadno narisati človeka in živali in šele pozneje tudi druge predmete. Vsaka črta na nerodni risbi ima za otroka nek pomen. Če nam otrok pokaže svojo risbo, ga ne smemo smešiti, ker bi izgubil veselje do risanja. Kaži zanimanje za otrokove izdelke! Risanje je za otroka pomembno, ker mu razvija fantazijo, okus, čut opazovanja in ročnost, kar vse služi otroku v šolski dobi pri učenju.

Važno je, da poznamo tudi otrokovo socialno (družbeno) udejstvovanje v predšolski dobi, ker le na ta način bomo otroka pravilno vzgojili za dobrega člana človeške družbe. Že v predšolski dobi se otroku vtisnejo prvi pojmi o pravici in krivici, o dolžnostih, pokorščini, združnosti i. t. d. Kar zamudimo pri vzgoji v tem pogledu, bomo pozneje le težko popravili.

Osnove socialnega življenja so raznovrstna razmerja in vezi (poznavstvo, prijateljstvo, sovraštvo, podrejenost, zvestoba i. t. d.), ki jih imamo do soljudi. Že pri predšolskem otroku opažamo, da ga vežejo te socialne vezi do staršev, bratov in sester, sorodnikov i. t. d.

Ko začne otrok govoriti, rad pripoveduje o svojem udejstvovanju. Kmalu tudi opazi, da si z nekaterimi dejanji pridobiva odobravanje in naklonjenost odraslih, z drugimi karanje in kazen. Tako v njem polagoma dozoreva spoznanje, da mora svoje življenje spraviti v sklad z drugimi ljudmi. To je pričetek razvoja socialnega čuta.

Okoli tretjega leta se prične v otroku razvijati čut za pravico in krivico. Mnogo kasneje pa se ta čut razvije pri otrocih edincih. Taki otroci imajo dolgo le medlo razvit pojmi »mi«.

Vobče je doba okoli tretjega leta starosti zelo zanimiva. Tako se pri otroku, ki je sicer poslušen, večkrat pojavi ključovalnost. Na vsako zahte-

vo ali ponudbo prične odgovarjati z »ne«, »ne maram« i. t. d., kar staršem povzroča večkrat mnogo skrbi, ker ne vedo, odkod izvira ta svojeglavost, ki je čisto naraven in zdrav pojav v otrokovem razvoju. Čisto napačno je, če hočejo starši zdraviti otroško samoglavost samo s šibo, brez drugih vzgojnih sredstev, kot n. pr. s pojasnjevanjem, z vzgledom i. t. d. Le če ta sredstva odpovedo, naj »šiba novo mašo poje«! V ostalem je otrok v predšolski dobi pod silnim vplivom okolice, v kateri živi. Zato pazi, da bo okolica otrokova na njegov razvoj blagodejno vplivala! (Konec prihodnjič.) —t—.

Svetel H.:

Delo v Glasbeni šoli in doma

Ko so počitnice pri kraju in stopamo zopet v novo šolsko leto, je potrebno, da razmišljamo o delu v šoli in doma. O rednih šolah nismo poklicani, da bi razpravljali, govoriti pa hočemo nekoliko o delu v glasbenih šolah in o nadaljevanju tega dela doma.

Ni prav, ako smatramo pouk v glasbeni šoli, ki jo gojenci obiskujejo prostovoljno, za manj važen, kot je pouk v rednih šolah. V prostovoljnem obisku je izražena volja staršev in gojencev, učiti se glasbe. Ko z vpisom v šolo to voljo potrdimo, jo moramo v delu dosledno tudi nadaljevati. Vsak gojenec glasbene šole se mora potruditi, da pridobi v šoli kar največ znanja. Nerazumljivo je, če se kdo vpiše v glasbeno šolo, nato pa k pouku ne zahaja, ga zanemarja ali razlagi ne sledi, doma pa sploh nič ne dela. Pouk v prostovoljni glasbeni šoli je prav tako važen, kakor pouk v redni šoli, dasi vsaj na videz za poznejše življenje ni gojencu tako nujno potreben. Nihče pa ne ve, ali ne bo morda prav glasbeni pouk za bodočnost zanj posebne važnosti. Kolikor kdo več zna, toliko več velja!

Gojence glasbene šole, zlasti mlajše, je vsekakor treba navajati na reden obisk šole in na dolžnost pazljivosti pri pouku. Gojencu daje pouk v glasbeni šoli navodila, kako mora doma vežbati, da bo v znanju glasbe napredoval. Čas pouka v šoli je kratko odmerjen; zato tam ni časa za vežbanje. Učitelj mora nalogo, ki jo je gojenec doma pripravil, le popraviti in mu razložiti novo nalogo. Gojenčevo delo se prične šele doma. Čim več bo vežbal doma, tem večji in boljši bo njegov napredek. Moti se, kdor meni, da se bo vsega že v šoli naučil. Vsak uspeh v glasbi je plod neumornega, vztrajnega in smiselnega dela. Tudi močnemu talentu je treba mnogo delati, ako hočemo doseči uspehe. Večina gojencev sicer tega ne ve in malo jih je, ki bi umeli čas doma s pridom porabiti. Učencem in dijakom ostaja pri današnjem učnem sistemu le malo časa. Zato morajo paziti, da ta dragoceni čas pravilno in koristno porabijo.

Ako opazujemo gojence glasbene šole pri domačem delu, bomo skoro vedno opazili, da vežbajo na instrumentih naloge na naslednji način:

Skladbo, ki se je mora naučiti, prične gojenec igrati in jo igra s težavami, z zastajanjem, z napakami, takt za taktom naprej do konca; nato prične zopet na začetku in igra z istimi napakami zopet do kraja. To delo ponavlja mogoče tri do štirikrat, mogoče tudi večkrat; porabil je mnogo časa, skladbe se pa le ni naučil. Zakaj? Igral je stalno dalje, se iztopotikal na težkih mestih, ni pa teh težav poizkušal premagati. Težkoča je ostala zanj neobdelana in gojenec se iz dotične skladbe ni naučil ničesar. Zato je treba nujno, toplo in iskreno staršem in gojencem priporočiti, da sebi v korist izrabijo za domače delo itak kratko odmerjeni čas tako-le:

Gojenec naj zaigra sprva majhen del začetka skladbe, eden ali dva takta. Tu naj igranje ustavi in ta dva takta ponovi. Zgodi se namreč rado, da igramo pri prvem igranju gladko, ako pa isto mesto ponovimo, se pa pojavijo nenadoma težave. Ako gojenec opazi pri drugem igranju odlomka, ki ga vežba, težave, ne sme niti preko njih dalje, temveč mora dotično mesto tako dolgo ponavljati, dokler ga ne zaigra popolnoma pravilno, gladko in sigurno. Ko to doseže, naj poizkusi prihodnji takt ali dva ter ju vežba zopet tako dolgo, da ju ima popolnoma v oblasti. Nato naj poizkusi zaigrati oba naučena dela skupaj. Ako je preje dobro vežbal, bo šlo gladko, kvečjemu se bo pokazal kak zastoj ob prehodu prvega dela vežbe v drugega. Ker se to rado dogaja, je gojencem treba priporočati, da si izbirajo dele skladb pri vežbanju tako, da sega konec enega odlomka v začetek drugega. Gojenec naj vežba n. pr. prvi takt ves in še prvi mah drugega takta, torej preko taktnice. Tako bo uvežbal sproti tudi prehode odlomkov. Čim večja težava se gojencu postavi v bran, tem vztrajnejše naj tisto mesto vežba in naj ne gre preje preko njega, predno ni premagal težave. V tem boju je napredek in le na ta način je mogoče dano nalogo točno in koristno izvršiti. Ako gojenec na ta način navežba le nekaj vrstic skladbe, pridobi več, kakor če povprečno in površno preigra cele strani.

Pripomniti bi bilo, da je prav in koristno, ako gojenec izbira dele skladbe za vežbanje tako, da tvorijo glasbene enote. S tem mu postane skladba tudi v svoji notranjosti jasna in mu pravilno oblikovanje pozneje ne bo delalo težav.

Pri opisanem načinu vežbanja porabi gojenec najmanj časa in ga torej najkoristnejše izrabi. Marsikdo bo prvi hip mnenja, da je tako vežbanje prezamudno; izkušnja pa uči, da je tako vežbanje najkrajše, najtemeljnejše in da vzbudi v gojencu prijetno zavest uspešnega dela. Ako navažamo gojence k temu načinu vežbanja, jih vzgajamo tudi v krepitvi volje in vztrajnosti, kar je potrebno v vsem življenju.

Naj starši in gojenci ta navodila dobro premislijo, naj se sedaj ob pričetku šolskega leta priuče temu načinu vežbanja in prepričali se bodo kmalu o njega koristnosti. V šoli bodo gojenci hitreje napredovali, imeli bodo več veselja do glasbe in pridobili bodo na času za drugo delo in tudi

za razvedrilo, hkrati si bodo ojačili še svojo voljo. Tako naj začne in poteka bodoče šolsko leto v znamenju smiselnega in razumnega ter zato uspešnega glasbenega dela.

NARAVOZNANSTVO IN TEHNIKA

Miroslav Adlešič:

Pota k stroju

(Konec.)

Toplotni stroj, ki po ovinku zgorevanja pretvarja kemično energijo goriva v mehansko delo, je po razvoju in pomenu prvi med silostroji. Čeprav proizvajajo zdaj električni generatorji letno 300 milijard kilovatnih ur (v vrednosti nad 120 milijard dinarjev), dvom v osrednjo vlogo toplotnega stroja ne bo mogoč vse dotlej, dokler bodo gnali parni stroji tri četrtine električnih generatorjev. Samo po sebi se razume, da se je v poldrugem stoletju obstoja toplotnega stroja bavilo z njim mnogo znanstvenikov in tehnikov. Uspeh te dejavnosti je ogromen: Ne le, da so se staremu parnemu stroju pridružili v osemdesetih letih preteklega stoletja parna turbina, bencinski in Dieslov motor, marveč se je učinkovitost in zmogljivost »samega starca« med toplotnimi stroji v letih od 1800. do 1900. tako zvečala, da se je velikost valja pri stroju z desetimi konjskimi silami spremenila v razmerju 1 : 120.

Ker se zrcali sedanost v preteklosti, počelu prihodnosti, ne moremo kaj, da ne bi, zvesti naslovu, orisali zgodovinski razvoj parnega stroja. Kakor pri predhodnikih silostroja, avtomatih, tako srečamo med stoterimi pripravami, ki jih je bil pred dva tisoč leti opisal Heron, med risbami s plesočimi stvori, pojočimi tiči, parnimi orgljami in čarobnimi posodami okroglo posodo, vrtljivo okoli navpične osi. Ob straneh segata iz nje dve cevi, iz katerih puha para. Kakor sune krogla puškino kopito v strelčevo ramo, tako požene in vrti vzdržema izpuhajoča para posodico. Ta igračka, ki je od pravega stroja oddaljena kot novi vek od starega, je bila torej prvi stroj, ki ga je gnala para. Od Herona vse do sedemnajstega stoletja je na praktično izrabo napetosti pare mislil le en mož: umetnik Leonardo da Vinci. Zapustil je skico parnega valja z batom in natančne načrte parnega topa. Toda genialni umetnik je živel dve sto let prezgodaj. Njegove osnutke so smatrali sodobniki za fantastične in neizvedljive. Saj je moral sto let po Leonardovi smrti Rivault s poskusi dokazati, da vsaka posoda, v kateri je zaprta voda (bomba) pri segrevanju počí. Za človeka dvajsetega stoletja, ki le prerad pozablja, da leži med osnutkom in praktično izvedbo iznajdbe običajno dolga doba, je čas dveh stoletij, doba, v kateri je dozorela ideja parnega stroja, zelo dolga. Toda če pomisli na razvoj fotografije, železnice, radia in naposled na televizijo (gledanje v

daljavo), ki že poldrugo desetletje zaman išče trdih tal, se mu bo zdela tudi ta doba precej krajša. Morda bi bila razvojna doba parnega stroja še daljša, če bi je ne bila skrajšala »potreba«, ki je ustvarila že mnogo izumov. Potreba je namreč velika vzpodbuda odkritju. Kje bi bil na pr. danes razvoj letalstva, radiotehnike, industrije dušikovih spojin, če bi ne bilo svetovne vojne, ki je ta sredstva potrebovala. »Potreba« je torej omogočila, da je okoli l. 1700. pričela para opravljati koristno delo. Globokim žilam angleških rudnikov se tedaj ni bilo več mogoče ubraniti vode, ki jih je vedno bolj zalivala. Potreba je rodila moža: Thomasa Saveryja, ki je izumil prvi praktično uporabljen parni stroj, z imenom: »Priatelj rudarjev«.

Ker je štirideset let pred Saveryjem izdal grof Somerset knjigo, v kateri je opisal »Priatelju rudarjev« sličen stroj, so obdolžili Saveryja, da je pokupil preostalo naklado Somersetove knjige ter se polastil tujega izuma. Čeprav se je Savery branil, trdeč da mu je zamisel stroja naklonil srečen slučaj — nekega dne je segrel na pol prazno steklenico vina; ker je bilo vino prevroče, ga je ohladil v vodi; slučaj pa je hotel, da se je skozi preluknjani zamašek napolnila steklenica, še preden je bila vsa v vodi — mu mnogi niso verjeli. Ker je tedaj izdal Francoz Papin spis, v katerem je neodvisno od Angležev opisal parni stroj, še danes ni povsem rešeno vprašanje, kdo je bil pravi izumitelj parnega stroja ali bolje stroja, ki ga je s pomočjo pare gnal zračni tlak. Saveryjev stroj je bil nalik Papi-novemu in Somersetovemu stroju zgrajen iz valjastega lonca, v katerega je bil vdolan gibljiv pokrov — bat, ki ga je dvigala para. Para je bila napeljana iz primitivnega parnega kotla po cevi v valj. Ker se je para v velikem valju naglo zgostila, je nastal mesto nje prazen prostor. Zračni pritisk je radi tega s polno silo ene atmosfere porinil bat navzdol. Ker pritiska zrak na bat s premerom pol metra že s silo 2000 kilogramov, je zadostovala sila zračnega tlaka za črpanje vode iz rovov.

S svojim prvim strojem Savery navzlic »potrebi« ni uspel. Ne le počasnost, bat se je v minuti dvignil samo šest do osemkrat, ampak tudi slab izdelek sta mu že spočetka razdrila večino nad v uspeh. »Potreba« in žilava angleška nprav sta ga navzlic neuspehu gnala k smotru. Kmalu je našel družabnika-pomočnika: Newcomb, po poklicu trgovec z železnino, mu je pomagal s tehničnimi talenti in bogatimi izkustvi, steklar Cawley pa z denarjem. Tej trojici mož se mora zahvaliti Anglija, da je vzdolž dveh generacij zagospodoval »Newcombov stroj«.

Kmalu po zvezi trojice je nekemu stroju počil bat. Vprav po pregovoru, da nosi nesreča s seboj košček sreče, se je vlila voda, ki je med valjevo steno in batom zapirala zraku dohod v notranjščino valja med paro in jo naglo zgostila. Posledica te »nesreče« je bila, da se je bat hitreje premikal. Seveda je Newcomb izkustvo takoj izrabil in vdela v zgornjo steno valja cev s pipo tako, da je v ugodnem trenutku prha mrzle vode zgostila paro.

Nekaj let po tej sreči v nesreči je priskočil stroju na pomoč še slučaj. Delovanje stroja je upravljal delavec, ki je odpiral in zapiral petelina, ter spuščal v parni valj izmenoma paro in mrzlo vodo. Dogodilo se je, da je moral nekega lepega dne opravljati delo pri petelinih trinajstleten deček Potter. Ko se je v bližini stroja razlegal smeh Potterjevih tovarišev, se je v duhu mladeniča, ki je bil nasilno odtrgan od igre, rodila genialna misel. Nalik Edisonu, ki ga je bdenje nad električnimi varnostnimi pripravi železniške postaje vzpodbudilo, da je zgradil samodelno napravo, ki ga je nadomestila, je zvezal Potter z vrvmi gonilni zvod s petelinoma in si tako priboril zaželeno prostost. Po desetletnem obstoju je podaril Saveryjevemu izumu samostojnost. Otrok ali slučaj, kdo ve?

V početku druge polovice osemnajstega stoletja je v škotskem mestu Glasgowu vzbujal občudovanje profesorjev in dijakov mladi univerzitetni mehanik, izobražen samouk James Watt. Nekega dne je prišel v njegovo delavnico, ki je slovela kot prava pravcata akademija znanosti in umetnosti, profesor fizike ter mu izročil v popravilo pokvarjen model Newcombovega stroja. Povprečen mehanik bi model popravil in se zadovoljil z uspehom. Toda Watt, ki ga je bil model spomnil na leta, ko se je kot bolan otrok igral s čajnikom ter na pokrovu zgoščeval vodne hlape, je popravil model, zgradil novega, popolnejšega in ker mu ta ni zadoščal, je pričel meriti, tehtati, računati, poskušati. Dolgoleten trud njegovih raziskav, ki jih je vršil ob prostem času, je imel za posledico iznajdbe, katere so združene v celoto rodile resnični parni stroj. Ker pa je bilo pred sto sedemdesetimi leti za Wattov izum premalo zanimanja, je moral iznajditelj čakati dve leti na mecena, ki mu je omogočil izdelavo stroja. Toda oboževalci vsega starega, parnega stroja še niso pustili živeti. S težavo dobljena vsota za gradnjo stroja je bila izdana zaman. Da si ohrani dobro ime, se je moral lotiti Watt težkega dela ter kot zemljemerec kljubovati vremenu in neprilikam hribovite škotske zemlje. Šele deset let po izumu in pet let po dobljenem patentu (l. 1774.) se mu je naposled uresničila sanja njegovega življenja. Združil se je z industrijcem Boultonom in pričel z izdelovanjem parnih strojev. Čeprav novega stroja tudi zdaj ni hotel nihče kupiti, sta izkušena moža izročila precej strojev v promet na način, da sta jih posojala rudnikom za izposojevalnino, ki je znašala tretjino letnega prihranka na premogu. Ker so bili prihranki izredno veliki, so se pričeli rudniki kmalu upirati in niso hoteli več plačevati domenjene najemnine. Ker je Watt vedel, da bo brez najemnin uničen, je naperil rudnikom tožbe. Kakor se je pred desetimi leti vzdržema bavil s študijem toplotnih pojavov, tako se je zdaj lotil študija prava. Rezultat tega truda je bil zanj in za njegovo življenjsko delo, s katerim se je za vselej otel pozabi, uspešen: dobil je pravde.

Wattov stroj je bil mnogo več kot izpopolnjen. Newcombov atmosferični stroj. Ne le, da ga je gnala zgolj para, ampak ves njegov sestav z zgošče-

valcem pare, parnimi prekati, centrifugalnim regulatorjem, svojsko oblikovanim batom in zaklopkami, je očitoval edinstven napredek. Vrh tega je bil izredno učinkovit in gospodarnosten: zadoščal mu je izredno majhen parni kotel, potreboval je navzlic temu, da se je zelo naglo gibal, malo kuriva. Zato si je zlahka iznad rudniških rovov vtrl pot v obrtniške delavnice in jih prelevil v industrijske obrate — tovarne. Izpopolnitve: visokotlačni stroj (Evans 1800), stroj z dvojnim valjem in dvema stopnjama raztezanja (Woolf 1827), naglo vrteči se stroj (Allen in Porter 1862), raznovrstne krmilne naprave (Corliss, Ridder, Collmann 1848 — 1876) in kurjava z oljem so mu dale večji razmah ter ga bolj in bolj širile. Pri tem mu je pomagal kralj med stroji, orjaški nemirnež: železniški stroj, ki je vedno boj prepregel svet. Ko sta se pred dobrimi petdesetimi leti pridružile izpopolnjenemu Wattovemu parnemu stroju parna turbina in eksplozijski (plinski) motor, je moral ob strani vodopadov in električnih motorjev stopiti v novo, morda poslednjo stopnjo razvoja: pričel je borbo s stroji, ki jim je bil dal življenje.

Čeprav ustvarjen kot železni suženj, je prisilil stroj svojega stvarnika, človeka k temu, da mora vedno vnetejše iskati poti, po katerih mu bo mogoče uravnovesiti v tehniko pretvorjena spoznanja naravoznanstva s podedovanimi oblikami znanosti in umetnosti, morale in politike.

LEPOSLOVJE

Josip Vandot:

Stari pristan

(Nadaljevanje.)

Tisti trenutek se je spomnil, da ima nocoj sestanek z Reziko. Ta misel mu je bila skrajno neprijetna, ker danes ni bil prav nič razpoložen za ljubezensko sanjarenje. A vseeno je krenil proti mostu. Rezika ga je čakala tam že pol ure, a ni bila prav nič nestrpna. Boječe se je oklenila njegove roke in sta odšla po samotni poti ob reki. Spočetka nista govorila ničesar. Rezika se je ozrla tu pa tam od strani nanj, a mu ni mogla videti v obraz, ker je bilo pretemno. Čudila se je njegovemu molku in je uganila takoj, da se mu je moralo pripetiti nekaj posebnega.

»Peter, čemu si nocoj tako tih?« ga je vprašala naposled. »Glej, nikoli bi si ne mogla misliti, da znaš tudi ti molčati.«

Dolžan se je zganil iz svojih misli. Stisnil ji je roko in odvrnil z negotevim glasom: »Oprosti, Rezika! Strašno pusto mi je v glavi. Z notarjem sva preobračala vse popoldne same številke, da mi še sedaj roje po glavi. Oprosti, saj mi kmalu vse preide.«

Prišla sta do griča in pot se je vzpela navzgor. Tam sta se vsedla med travo in Rezika se je tesno stisnila k njemu. »Peter, še enkrat mi povej,

da me imaš rad,« ga je zaprosila skoro ponižno. »Vsa ta dva dneva sem premišljevala samo o najini ljubezni. Pa kar verjeti ne morem, da si ti moj in jaz tvoja. Daj, Peter, samo malo mi še reci, da me imaš rad. Pa bom vedela, da je res vse, o čemur sem premišljevala.«

»O, ti nevernica!« se je posmejal Dolžan. Roko ji je ovil okrog vratu in stisnil njeno glavo na svoje prsi. Posilil se je skoro, da je pričel govoriti. A besede so se mu vedno bolj razpletale, postajale so tople, ko ji je pravil o svoji mladosti vse do tedaj, ko se je prerinil skozi šole in se dokopal do službe. Spominjal se je matere, ki je ginila ob kopu otrok, spominjal očeta, ki v svojem življenju ni bil niti enkrat vesel in se je v skrbeh za svoje otroke postaral, ko je bil še mlad. Rezika ga je držala za roko in ga poslušala. Njegove besede so ji šle do srca in sama ni vedela, zakaj se je je polastila tako silna žalost. Sočutno in mehko je božala njegovo roko in se vedno bolj stiskala k njemu.

Izza gričev se je dvignil zakasneli mesec in ju obsul z bledimi žarki. Spodaj doli je zašumela reka glasneje. Vlak je zdrdral ob reki navzdol, njegove rdeče luči so za trenutek šinile prav do njiju, a že so ugasnile in se izgubile za črnim ovinkom. In spet se je razpredala okrog in okrog samo tišina, ki jo je motilo le pljuskanje valov tam doli.

Dolžan je umolknil. »Pustiva te žalostne reči,« je rekel po kratkem premolku. »Saj niso za nikamor. Samo dolgočasim te in nič drugega. Najbolje bi bilo, da greva novoj kar domov. Jutri pa ne bo vsega tega.«

»Saj res,« se je nasmehnila Rezika. »Peter, nocoj res nisi za nikamor. Kar pojdi in prespi vso to čudno žalost. Bolje bo zate.«

A ko sta se ločila, je Dolžanu odleglo in nič več ni čutil v duši teže, ki ga je mučila ves čas, ko je bil z Reziko skupaj. »Joj, to je pa čudna ljubezen,« se je norčeval iz samega sebe, ko je šel domov. »Ali pa sem nemara samo jaz tako čuden? Siromašna Rezika!«

Odprl je duri svoje sobe in prižgal luč, a se je že v prvem trenutku zavzel na vso moč. Zagledal je majhno deklico, ki je sedela na stolu in imela glavo naslonjeno na mizo. Dihala je težko in spala. Bila je Tekla, starejša Potokarjeva hčerka. Dolžan se je čudil, kako je prišlo dekletce v njegovo sobo in česa išče tod. Nalahko ji je dvignil glavo. Njen obraz je bil ves rdeč od joka in solze so se ji še držale lic.

»Tekla, Tekla — zbudi se!« jo je dramil in jo poizkušal postaviti na noge. Dekletce se je budilo le trudoma. Ko pa je odprla oči in ga zagledala, je hipoma planila kvišku in se ga oklenila okrog vratu.

»Ne pojdem od tod, naka, ne pojdem od tod!« je pričela ponavljati uporno. »Stric pravi, da moram z njim. Pa ne grem, pa ne grem! Tu ostanem pri tebi. Zato pa sem pobegnila od strica...«

Dolžan jo je božal po laseh in jo tolažil. »Ne boj se strica, Tekla,« ji je prigovarjal. »Glej, saj strica ni več tu. Še pred nočjo se je odpeljal z vlakom. Le tiho bodi in nikar se ne joči, ubožica!«

Tekla je odmaknila od njega svoj obraz in ga gledala z velikimi, solza polnimi očmi. Sedaj šele je opazil, kako zelo je podobna materi. Razločno je videl, kako je dozorevala k tisti sliki, ki je visela na steni. Še nekaj let, pa se bo prav tako smehljala življenju, ki bo ležalo gosto zastrto pred njo. Dolžanu je stisnilo srce veliko usmiljenje. Tesno je privil dekletce k sebi in jo dvignil na svoje roke.

»Ne joči, Tekla!« ji je govoril. »Nikamor ne pojdeš. Pri mamici boš ostala in pri meni. Radi te imamo in te ne pustimo nikamor, ker si ti naša Tekla. Kar lepo te ponesem k mami. Spat pojdeš in jutri boš videla, da si se po nepotrebnem bala.«

»Oh, stric je tako hud,« je tožila Tekla. »Veš, s Fanico se ga strašno bojiva. Nočeva k njemu, kjer bi se morale vedno bati... No, če pa se je res odpeljal, grem domov. Tudi mami je hudo in se joče že ves dan.«

Dolžan jo je previdno nesel po stopnicah navzdol. A že na pragu se mu je iztrgala iz rok in zbežala v vežo. Hotel je stopiti za njo, a se je premislil. Obrnil se je in šel nazaj v svojo sobo. Naglo se je slačil, a nocoj se je bal pogledati na steno, odkoder ga je gledalo dekletce s svojim smehljajočim se obrazom. Sicer ga je mikalo, da bi pogledal na sliko. Toda že v zadnjem trenutku se je premagal in je naglo upihnil luč...

6.

Dolžan je sedel sam v Emavzu in čakal na Tildo. Hlastno je kadil cigareto za cigareto in se dolgočasil. Že dvakrat je poizkusil, da bi pričel pogovor s starikavo natakario. A z njo ni bilo nič, ker je bila prezaprta in prezapeta. Vzel je v roke časnik, da bi se poglobil vanj, a časnik se mu je zdel tako pust kakor še nikoli. Zlovoljen ga je obesil na klin in pričel gledati skozi okno na cesto. A cesta je bila prazna in redek je bil človek, ki je šel mimo.

Že tretjič je poklical natakario, da mu napolni prazni kozarec. Tedaj pa so se res odprla vrata in prišla je Tilda. Prijazno se mu je smehljala in mu stisnila roko.

»Malce sem se zamudila,« se je opravičevala. »Saj veš — uradne sitnosti. Človek se jih ne more nikoli iznebiti. Hvala ti, da si prišel in me počakal.«

»Nič opravičevanja,« ji je ugovarjal Dolžan in ji ponudil stol kraj sebe. »Čakati na tebe, tudi to je poseben čar, ki bi ga ne zametaval nihče, a najmanj še jaz. Tebi gre zahvala, da si prišla.«

Tilda se od zadnjič, ko je odhajala na počitnice, ni prav nič izpremenila. Samo njen obraz je postal nekoliko zagorel in je bil radi tega še zanimivejši. Oči so ji sijale v veselem blesku, od nje je prihajala topla prelest, da se je Dolžan zmedel in ni vedel, kako bi nadaljeval pogovor. »A kje sta Zavodnik in Korenčan?« je vprašal naposled, da bi pogovor izpeljal v ta ali oni tir.

»Sla sta na Drenov vrh,« je odvrnila Tilda in srebnila iz kozarca par kapljic vina. »Grajski oskrbnik nas je povabil. Pa sem bila radi šole zadržana. A mi tudi ni dosti žal, da nisem šla z njima... Toda, gospod Peter, ali se ti ne zdi predolgočasno v tej sobi? Ali bi ne bilo lepše, da greva malo po polju?«

Dolžan je bil takoj pri volji. Naglo je plačal in odšla sta iz vasi in krenila po poti skozi polje. Nebo je bilo oblačno in topel veter je vel nad poljem. Griči na zapadu so bili zastrti s sivo meglo in sonce je le poredkoma pogledalo skozi lene, kopičaste oblake. Njive so bile polne delavcev, ki so tu pa tam radovedno pogledali za Dolžanom in mlado učiteljico.

Polagoma sta postala razigrane volje in sta se pričela dražiti kakor dva otroka. Bila sta že onkraj njiv in sta se bližala gozdu, ki je gosto pokrival pobočje gričevja. Tilda je pričela peti nepoznano, veselo pesem; toda nanagloma se je prekinila in zaklicala objestno: »Vjemi me, vjemi, če me moreš!«

Kakor srna je zletela po stezi proti goščavi in izginila za njo, še preden se je Dolžan zavedel. Obotavljal se je še za trenutek, potem pa je zdrvel za njo. Za tretjim ovinkom jo je dohitel, jo prijel za obe roki in jo poljubil na usta, preden se je utegnila braniti.

»To je plačilo za to, ker sem te ulovil,« se je posmejäl.

A zmajala je z glavo in ga pogledala resno. »To pa je stvar, ki ne gre prav nič v moj račun,« je dejala in se okrenila. »Peter, bodi priden, ker se boš sicer kesal.«

»Ne zameri. Tilda, bila je samo norčavost,« jo je prosil Dolžan. A Tilda kljub njegovemu prigovarjanju ni več postala vesela. Odgovarjala mu je v kratkih stavkih in naposled sta umolknila oba. Zavila sta po poti navzdol in se bližala od druge strani vasi. Obstala sta pred čedno, enonadstropno hišo, kjer je Tilda stanovala.

Dolžanu je bilo žal, da se mora tako naglo posloviti od nje. »Ali bi ne stopila še za kratek čas v Emavz?« jo je prosil. »Tako rad bi te po dolgem času slišal igrati klavir. Tilda, ne bodi neusmiljena!«

»V Emavz že ne grem,« mu je odvrnila odločno. »Če pa že hočeš slišati moje brenkanje, stopi z menoj gor v mojo sobo. Imam boljši klavir, kot je v Emavzu. Če te je namreč volja.«

Stopila je pred njim po stopnicah in gori v prvem nadstropju odprla belo prepleskana vrata. Dolžan je stopil za njo v prostorno sobo, ki je bila prav okusno opremljena in je bila polna vonja po vijolicah. Tilda mu je velela, naj sede na nizki divan, sama pa je stopila k pianu, ki je stal v kotu ob oknu. Vsedla se je in pričela igrati. Sonce, ki se je izmotalo iz megle, je lilo skozi okno, rumeni žarki so se vsipali okrog Tildine glave, da so ji lasje žareli. Rdečica ji je dahnila živo v obraz in njene oči so bile sanjavo zamaknjene sam Bog ve kam.

Dolžan je uprl komolce ob kolena in podrl glavo z rokami. Strmel je v Tildo, a duša se mu je razburila kakor še nikoli. Tilda je igrala hrepenčo pesem, ki se je lila po sobi kakor čudežno razodetje, ki ga je že davno pričakoval in ga iskal že od svoje rane mladosti. Pesem je bila glas prave, prve ljubezni, ki je še ni videl in čutil nikoli. Tam ob oknu je sedela umetnica, lepa kakor pomladna sanja. Treba mu je samo iztegniti roko, pa bi jo že objel in je ne izpustil nikoli več iz objema.

Že se je premaknil in že so se mu roke iztegnile, ker je bilo njegovo hrepenenje presilno. A hipoma je omahnil nazaj na divan. Mimo oči mu je šinila Rezika, zableščale so njene svetle kite in otožne oči so se uprle vanj z dolgim, globokim pogledom. A čudno — ta obraz se je zdel Dolžanu prazen, brezizrazen in nekaj mrzlega je velo iz njega. Bil je brezpomemben napram onemu obrazu, ki je žarel tam ob oknu in je bil tako popoln, da bi ga postavil na oltar.

Dolžan je šinil z roko preko čela. »Proč, plehka stvar!« je zamrmral nevoljno. »Tam sedi umetnica in z njo Bog. Kako se hočeš ti kosati z njo, ki je tako visoko na prestolu? Proč — vsaj v ti minuti se umakni!«

Pesem je utihnila in Tilda je stala pred njim. Prijel jo je za roko mehko in rahlo. »Tilda, hvala ti za to pesem. Prinesla mi je razodetje in v nji sem pravkar doživel to, kar sem iskal že leta in leta. Ne glej me in ne misli, da sem pričel sanjariti. Vse je samo resnica, a ta resnica je tako krasna, da je ne pozabim vse življenje. Tilda, ti si več kot človek.«

»Molči no, otrok!« se mu je smejala Tilda s svojim malce porogljivim smehom. »Vidi se ti, da si v Emavzu malo preveč pil.«

»Nisem,« je odgovoril Dolžan in ji gledal naravnost v oči. »Ti trenutki so bili prelepi in greh bi bil, če bi jih zasenčile vsakdanje misli. Odhajam, da jih v samoti še enkrat preživim tako, kot sem jih zdajle. Zdrava ostani, Tilda, in hvala ti za ta trenutek.«

Naglo je vstal in ji vroče poljubil roko. Še preden mu je utegnila ugovarjati, je bil že zunaj na stopnicah. Stopila je k oknu in ga je zagledala spodaj na cesti. Prav nič se ni ozrl, temveč je stopal hitro in trdo skozi vas in ni pogledal niti enkrat okrog sebe. Gori za Emavzom pa je hipoma zatonil za ovinkom.

»Zaljubljen je,« se je posmehnila Tilda. »Škoda ga je, ker je prijeten fant. Sam Bog ve, zakaj ga imam rada. Morda zato, ker je ves drugačen kot so drugi, in je v njem precej duše. Škoda, škoda zate, Peter...«

Dolžan je že prišel do hiš, kjer je zavila cesta proti Razborju. Tedaj je privozil od druge strani eleganten gosposki koleselj, v katerega sta bila vprežena dva iskra vranca. Dolžan je stopil za vogal in koleselj je šinil mimo. V njem sta sedela Zavodnik in Korenčan, kočiral pa je Pristavec, bogati oskrbnik drenovske graščine. Koleselj se je ustavil pred Emavzom. Pristavec je skočil s kozla in vrgel vajeti Zavodniku, sam pa je naglo odšel po cesti in Dolžan ga je videl, kako je izginil v hišo, kjer je stanovala

Tilda. Dolgo se ni mudil v hiši, hipoma se je spet prikazal na cesti in ob njegovi strani je šla Tilda. Slišal je njen veseli smeh in v duši ga je zbodlo nekaj trpkega. Vedel je, da je Pristavec vdovec; pred dvema letoma mu je umrla žena še v najlepši mladosti, a tudi Pristavcu ni bilo dosti čez trideset let.

»Čemu se suče okrog nje?« se je vprašal Dolžan in najrajši bi bil stopil gor in se jim pridružil. A že so izginili vsi štirje v Emavzu in hlapec je pravkar zapeljal konja in koleselj na dvorišče.

Dolžan je še omahoval, ali naj gre proti Razborju ali pa naj stopi tudi on v gostilno. Toda naposled je odločno zmajal z glavo in se obrnil proti Razborju. »Nihče me ni povabil,« si je rekel. »Čemu bi se jim vsiljeval?«

Naglo je stopal po bližnjici proti trgu, a njegove misli niso bile več tako jasne, kot so bile še pred nekaj trenutki v Tildini sobi. Polotil se ga je čuden nemir in pred očmi mu je neprenehoma stala krepka, moška postava drenovskega oskrbnika. Videl ga je, kako zdajle sedi poleg Tilde in se košati in ji pripoveduje vse mogoče stvari. Tilda pa se smeje in je razigrana, kot je navadno razigrana, kadar je dobre volje.

(Dalje prihodnjič.)

ZADRUŽNI VESTNIK

PODRUŽNICA NA JESENICAH.

Podpisana je pogodba, ki sta jo sklenili železniška uprava in naša zadruga o zakupodaji železniškega sveta na postaji Jesenice in o zgradbi poslopja za našo podružnico. Tako se bliža uresničenju že davna zahteva naših članov na Jesenicah in okolici, ter tudi želja mnogih drugih železničarjev, ki doslej še niso člani naše zadruge. Te dni zapojeta lopata in kramp in polagati se začnejo temelji za zgradbo podružnice. Gradnjo bomo kolikor le mogoče pospešili, tako da bo možno stavbo čimprej izročiti svojemu namenu. Prosimo pa sedaj vse člane, ki so se borili za podružnico in obljubljali nadaljnje pristope, da izpolnijo svoje obljube, se podajo med železničarje in agitirajo med njimi za pristop v članstvo zadruge. Podružnica bo tem lepše uspevala, čim več bo imela zavednih in zvestih članov.

LETOVANJE NAŠIH OTROK V MARTULJKU.

Dne 6. avgusta se je vrnila z letovanja v Gozdu Martuljku moška deca, ki si je krepila svoje zdravje v tem prelepem kraju in bivala v zadrुžni upravni hišici 21 dni. Laskave pohvale, ki jih je prejel upravni odbor od roditeljev otrok in želja dece, da bi še delj ostala na letovanju, zagorela lica dečkov in njihov zdrav izgled so pričali, da je letovanje rodilo zaželjene uspehe. Tako se glasi na pr. pismo enega zadovoljnih očetov, ki se zahvaljuje zadrugi, da je sprejela njegovega sinka v počitniško kolonijo in nadaljuje: »Ob tej priliki mi je čast sporočiti, da je bil dečko tamkaj prav zadovoljen, da je pridobil na teži v 3 tednih 3 kg ter da je v disciplinskem pogledu precej pridobil. Ko sva ga z ženo obiskala, sem se sam prepričal o vzornem ter vzgojnem redu, dobri hrani in uslužni

postrežbi ter prijaznem sprejemu. Priporočam se že sedaj zopet za drugo leto,«

Temu pismu nimamo ničesar drugega dodati kot izjavo globokega svojega prepričanja, da bo deca v bodočem našem Mladinskem domu kralja Aleksandra v Gozdu Martuljku še lepše shranjena in da bo še bolj uspevala, kajti v domu bo za letovanje vse še smotreneje in skrbneje pripravljeno, dočim smo nudili v upravni hišici, ki ni bila namenjena in zgrajena za bivanje mladine, le to, kar smo pod danimi razmerami zmogli.

V soboto dne 8. avgusta je pa pohitela v Gozd Martuljk druga skupina letoviščarjev, to pot 22 deklic, ki so jih prijaviли starši za to letovanje. Tudi deklice se počutijo v Gozdu Martuljku prav dobro in z notranjim zadovoljstvom zreš nanje, ko jih opazuješ srečne in vesele pri igrah in vajah.

Letošnji letovanji sta le nekaka poskusa. Uprava zadruga si je predvsem hotela pridobiti praktična izkustva, tako glede materialne kot vzgojne in zdravstvene strani. Pri malem se je hotela učiti in usposobiti za upravljanje velikega mladinskega doma, za katerega je bil postavljen in blagoslovljen temeljni kamen v nedeljo dne 9. avgusta 1936, o čemer ste že čitali na drugem mestu. Izkušnje in uspehi, ki smo jih dosegli, so potrdili v nas vero, da bo bodoči mladinski dom lahko dobro uspeval v korist in čast ustanoviteljev in nas železničarjev ter v ponos naše zaruge.

POČITNIŠKE KOLONIJE IN NAŠA NABAVLJALNA ZADRUGA.

O potrebi in pomenu letovanja ne bomo pisali mnogo na tem mestu. Saj vidimo kot železničarji, koliko vlakov letoviščarjev in otroških kolonij prevajamo iz domačih krajev in iz tujine na naše morje in v naše planine.

Iniciativa za organizacijo letovanja železničarjev je izšla iz vrst odbornikov naše Nabavljalne zadruga, podobno kakor je izšla iniciativa za ustanovitev

Kreditne zadruga, Čebelarske zadruga i. t. d. Prvotna zamisel je bila, naj se organizirajo interesi sami, Nabavljalna zadruga pa naj to akcijo podpira, kot je podpirala ustanovitev drugih samostojnih, kulturnih etc. ustanov. Do take izvedbe pa ni prišlo, ker je manjkalo za njo potrebnega aparata in pa tudi denarja; zlasti pa zato ne, ker je potreba po letovanju tako splošna, kakor je splošna potreba po vsakdanjem kruhu ali po oblačilu.

Akcijo počitniških kolonij vodi Nabavljalna zadruga. Čisto naravno je, da ugovarjajo nekateri člani, češ, nimamo otrok, da bi jih pošiljali v kolonijo, ali pa celo, take ustanove ne potrebujemo. Odbor zadruga, ki upravlja njeno imovino, se zaveda, da pomeni investicija v letoviške kolonije odtujitev splošnega obratnega kapitala zadruga na račun ostalega poslovanja. Vendar ta odvzem denarja za te investicije ne pomeni še izgube za člane, ki se letovanja ne poslužujejo. Princip v zadrugi mora biti, da vsaka panoga njenega poslovanja sama sebe vzdržuje. Naša zadruga prodaja tudi čokolado in kolonsko vodo, pa svilo in lakaste čevlje. Radi tega se ne pritožuje delavec, češ, kaj ste investirali v to zalogo. Zadruga nima pri tem izgube, ker se v to zalogo investirani denar rentira. Tega principa ne smemo kršiti niti pri akciji letovanja. Letovanje ne bo nekaka protekcija ali privilegij nekaterih, temveč je in mora biti v principu dostopna za vse konsumente.

Mnogo je izdala naša zadruga za podpore bolehnim delavskim družinam.

Nekateri člani so stavili predlog, naj bi zadruga raje zidala hišo za delavce ali pa internat za podeželske otroke, ki prihajajo v Ljubljano. Vse to bi bilo res dobro, ali za tako akcijo je treba neprimerno več kapitala, katerega pa zadruga nima.

Z našim mladinskim domom bo rešila Nabavljalna zadruga veliko socialno in kulturno vprašanje. Njen korak bo odgovor na napade z izvestnih strani, ki nočejo priznati združnemu delu

pomena, ki ga zasluži. Dobro se zavedamo, kaj delamo in smo prepričani, da bodo čez leta odpadli vsi predsodki tudi s strani našega članstva. Upamo, da bomo po neki dobi zadovoljili celo naše profesionalne kritike.

ŽELEZNIŠKA DRUŽINA,

stavbena in kreditna zadruga železniških uslužbencev in upokojencev dravske banovine v Ljubljani, ima na ponudbo in takojšnjo prodajo v Ljubljani na Brinju še nekoliko preostalih parcel v razni izmeri ter po ceni Din 45.— za kvadratni meter.

Zadrugarji-železničarji, zanimajte se zanje z ozirom na izredno ugodno ceno in plačilne pogoje. Dopise pošiljajte na Železniško družino, Ljubljana, Ljubljanski Dvor.

NAŠE ČLANE OBVEŠČAMO,

da jih za jesensko sezijo obišče naš potnik. Začetkom septembra bo prišel na štajersko progo, oktobra pa na Gorenjsko, Dolenjsko in Notranjsko. Seboj bo imel vzorce vsega blaga, kar dobimo za jesensko in zimsko sezono novega in kar imamo od prej v zalogi. Od vsakega blaga bo imel velik kos vzorca. Za marsikatero ženo in mater, ki se težko odtrga od svojih opravil, bo izbiranje blaga pri potniku prijetneje in ugodneje. Pošiljati nakupovat moža je tvegano. Prvič ima

žena drugačen okus in ji je težko ustreči, drugič pa naši moški zato niso vzgojeni, ker so bili v tem pogledu vedno odvisni od mater, sester in pozneje od svojih žena. Po vzorcih, ki jih bo imel potnik seboj, si pa lahko sam izbere, kar mu je všeč. Člani naj potniku popolnoma zaupajo, ker so cene in plačilni pogoji prav tisti, kakor v zadrugi. Kdor želi potnika na dom, naj sporoči naslov našemu manufakturnemu oddelku vsaj teden dni naprej.

Potnik je tudi pooblaščen, da nabira člane za našo Nabavljalno zadrugo.

NABAVA ŠOLSKIH KNJIG.

Našim članom bomo izdajali tudi letos nakaznice, s katerimi si morejo nabaviti šolske knjige in druge potrebščine, in sicer pri Učiteljski knjigarni v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6, in njeni podružnici v Mariboru, Tyrševa št. 44.

Z nakaznicami si lahko nabaviijo člani pri navedeni knjigarni tudi leposlovne, poučne in mladinske knjige ter vse predmete, s katerimi trguje knjigarna.

Obračun z zadrugo na obroke in občajna povračila kakor pri drugem blagu. Člani z dežele naj izkoristijo to priliko, ko prihajajo v prodajalno kupovat živila. S pooblastili morejo dobiti nakaznice za nabavo knjig tudi za svoje tovariše.

Upravni odbor.

Vsebina: Gozd - Martuljek (str. 225). Redni letni občni zbor »Podpornega društva železniških uslužbencev in upokojencev v Ljubljani« (str. 231). — Gospodarstvo: Racionalizacija v gospodarstvu (str. 233). Izkoriščanje malih zemljišč (str. 235). — Kuhinja: Konserviranje živil (str. 237). — Vrt in cvetlice: Kaparji (str. 238). Žena in dom: Kako pripravimo otroke za šolo (str. 240). — Naš otrok: Otrok k predšolski dobi (str. 242). Delo v glasbeni šoli in doma (str. 244). — Naravoslovstvo in tehnika: Pota k stroju (str. 246). — Leposlovje: Stari pristan (str. 249). — Zdržni vestnik: Podružnica na Jesenicah. Letovanje naših otrok v Martuljku. Počitniške kolonije in naša Nabavljalna zadruga. Železničarska družina. Naše člane obveščamo. Nabava šolskih knjig (str. 254 ss.).

»Zadrugar« izhaja mesečno 20tega in stane celoletno 24 Din, posamezna številka 3 Din. Naroča in reklamira se pri upravnem odboru N. Z. U. D. Ž., Ljubljana, Masarykova cesta, kamor se pošiljajo tudi dopisi. — Odgovorni urednik: Dr. Benko Leopold, Kolodvorska ulica št. 39. — Tisk tiskarne Makso Hrovatin v Ljubljani.

Glasbena šola Narodnega železničarskega glasbenega društva „Sloge“ v Ljubljani

Vpisovanje gojencev v Glasbeno šolo Nar. žel. glasb. društva »Sloge« v Ljubljani se bo vršilo od 1. do vštete 7. septembra t. l. vsak delavnik od 8. do 12. ure in od 15. do 18. ure v pisarni Glasbene šole v Ljubljanskem dvoru, Pražakova ulica.

Gojenci naj pridejo v spremstvu svojih staršev ali njih namestnikov. Predložiti morajo gojenčev krstni list, njegovo zadnje šolsko izpričevalo in zadnje šolsko spričevalo »Slogine« ali druge glasbene šole. Izpolniti morajo stanovski izkaz, ki ga dobe v pisarni, in ki ga morajo podpisati starši ali njih namestniki.

Vpisnina z enkratnim prispevkom za učila znaša Din 10.—, mesečna ukovina za vsak instrument znaša Din 45.—, za solo-petje Din 90.—, za teorijo, harmonijo, kontrapunkt in oblikoslovje Din 20.—.

Osnovna teorija, mladinsko petje in orkestralne vaje so za tiste, ki obiskujejo pouk v kakem instrumentu, ukovine prosti.

Pri vpisu se plača vpisnina in enomesečna ukovina za predmet, za katerega se gojenec prijavi.

V sredo 9. septembra naj se zglase vsi gojenci v šolskih prostorih v Pražakovi ulici radi razdelitve ur, in sicer:

za klavir ob 16. uri,

za gosli ob 17. uri,

za vse ostale instrumente, solo-petje in teoretične predmete ob 18. uri.

Začetek rednega šolskega pouka je v četrtek, 10. septembra.

Gojenci, ki še ne poznajo notne pisave, morajo obiskovati vsaj en semester osnovno glasbeno teorijo. Ko jih strokovni učitelj glasbene teorije spozna sposobnim za pouk na kakem instrumentu, se morajo šele vpisati za dotični predmet. Ker je brez znanja osnovnih pojmov glasbene teorije nemogoč pouk na kateremkoli instrumentu, bo šolsko vodstvo dosledno odklanjal vpis gojencev brez potrebnega znanja osnovne teorije za instrumentalni pouk.

Šolsko vodstvo pripominja, da je obisk pouka osnovne teorije, ki obsega tri letnike, obvezen za vse gojence. Toplo pa priporoča tudi obisk vseh predmetov višje glasbene teorije (harmonije, kontrapunkta, oblikoslovja). Enako važna sta tudi predmeta orkestralne igre in komornih vaj, ki naj jih gojenci posečajo v čim večjem številu. Mlajši gojenci naj pa polnoštevilno obiskujejo pouk mladinskega petja.

Nadalje mora šolska uprava opozoriti starše in gojence, da letos ne bo mogla zniževati ali odpisovati ukovine, izvzemši le najnujnejše primere. Zlasti bo merodajen za morebitno znižanje ukovine napredek gojenca. Šolska uprava pripominja, da je ukovina društvene glasbene šole tako nizka, da pade vsako znižanje ukovine v breme društveni blagajni. Ker je »Slogina« glasbena šola najcenejša v Ljubljani, poziva vodstvo starše gojencev, da naj letos ne računajo na znižanje ukovine, ker bo morala uprava take prošnje odklanjati.

Železničarji, poslužite se svoje odlične, strokovne in drugim glasbenim šolam enakovredne »Slogine« glasbene šole v polni meri. Naj bo ta zavod naš ponos in veselje!

Šola poučuje vse teoretične predmete, solo-petje in vse instrumente.

V pojasnilo!

V »Politiki« je izšel članek, da je Železničarska potrošačka zadruga v Beogradu zapečatena i. t. d. Ker nas člani o tem sprašujejo, meneč, da bomo imeli radi tega mi ali Zveza nabavljanih zadrug kake sitnosti ali denarne izgube, pojasnujemo članom:

Omenjena zadruga ni včlanjena v Zvezi nabavljanih zadrug drž. usl. v Beogradu ter nima niti z nami niti z našo Zvezo v Beogradu nikakih stikov. Omenjena zadruga ni v svojem bistvu nikaka zadruga, ni registrirana kot zadruga, nima deleža v našem smislu, temveč je nekaka delniška družba, ki daje na pr. povračila ne od množine prometa v zadrugi, temveč od višine vloge.

Zato je vsako beganje ali bojazen, da bi utrpela radi te zadruge naša Zveza kako škodo, neutemeljena.

Marmelada

V združnih prodajalnah se dobi domača sadna marmelada po 17 Din za kilogram. Ta marmelada je naravni izdelek in zdravo hranilno sredstvo, zlasti za otroke in za prehrano na izletih in potovanjih.

Malinovec

Zadruga prodaja v svojih prodajalnah in okrepčevalnicah pristni domači malinovec. (Maline so dobavili zadrugarji iz Gorenjske in Dolenjske.) Ker je malinovec v poletnem času zdrava in hladilna pijača za otroke, bolnike in odrasle, ga vsemu članstvu toplo priporočamo.

Drva

Na zalogi imamo stalno razžagana bukova drva.

Članstvu priporočamo, da si jih nabavi za zimo v zadrugi že v poletnih mesecih.

Naročila in reklamacije

Člane s proge naprošamo, da pošiljajo naročilne liste s knjižico kar v zaboju ali pa tako, da jih prejmejo istočasno z embalažo. Primeri se večkrat, da prejmemo naročila tedaj, ko je bila roba za dotično progo že odpremljena. V takih primerih bomo primorani zaračunati članom polno tovarnino. — Dalje prosimo člane, da priložijo vsaki eventualni reklamaciji, ki jo je točno pojasniti, tudi originalni račun.

Prazne steklenice

od mineralne vode (à 1.40 l) sprejemamo po ceni Din 3.— za komad, le če je bila voda kupljena pri nas. Steklenice morajo biti popolnoma čiste in opremljene z originalno etiketo.

NABAVLJALNA ZADRUGA USLUŽBENCEV DRŽ. ŽELEZNIC, r. z. z o. z. V LJUBLJANI

CENTRALA: LJUBLJANA, MASARYKOVA CESTA 17, TELEFON ŠT. 2241 IN 2248

Prodajalne: { Ljubljana: { Glav. kol., Masarykova cesta 17, telefon št. 2248
Gor. kol., Bleiweisova cesta 35, telefon št. 2641
Maribor: { Koroški kol., Frankopanska cesta 34, telefon št. 2061
Glavni. kol., Aleksandrova cesta 42, telefon št. 2825

Prodajamo samo članom.

CENIK št. 8

Obračunske cene veljavne od 20. avgusta 1936 naprej.

Zadruga si pridržuje pravico, objavljene cene med mesecem znižati, event. zvišati.

Na reklamacije se oziramo le
tako ob prejemu blaga!

Mlevski izdelki

Moka Ogr	kg	2'80
" Ogr	"	2'80
" št. 2	"	2'60
" št. 5	"	2'40
" enotna	"	2'55
" ajdova	"	4'—
" koruzna	"	1'75
" krmlina	"	1'60
" ržena	"	2'50
Otrobi, koruzni	"	1'10
" pšenični debeli	"	1'50
" " drobni	"	1'30
Zdrob, činkvanti	"	2'75
" koruzni	"	2'25
" pšenični	"	3'50

Testenine

Domače

Fidelini	kg	6'—
Krpice	"	6'—
Makaroni	"	6'—
Polži	"	6'—
Rezanci	"	6'—
Špageti	"	6'—
Zvezdice	"	6'—

Jajčne

Makaroni	kg	8'50
Polži	"	8'50

Jajčne v kartonih

Makaroni	kg	9'50
Špageti	"	9'50
Jajnine vseh vrst	"	16'50
A. C. " "	"	18'—

Riž

Carolina	kg	11'—
Ia	"	8'50
IIa	"	7'—

Deželni pridelki

Čebula, domača	kg	1'25
Čebula, pražena »Cepo«	doza	6'—
Češenj	kg	6'—
Fižol, cipro	"	3'50
" prepeličar	"	3'—
Grah, zelen	"	12'—
Ješprenj	"	3'50
Ješprenček	"	7'—
Kaša	"	4'—
Koruza, debela	"	1'50
" drobna	"	1'75
Krompir	"	1'—
Leča, domača	"	5'—
Leča, Ia	"	10'—
Piča za kure	"	2'—
Ptičja hrana	"	8'—

Sadje južno, sušeno in sveže

Rozine, Ia	kg	13'—
Rozine, IIa	"	10'—
Slive, suhe, bosanske	"	7'—
Dateljni	kart.	11'—
Fige, dalmatinske	kg	—'—
" v venci	"	7'—
Lešniki, tolčeni	kg	35'—

Limone	kom.	1'—
Mak, plavi	kg	14'—
Mandeljni, Ia	kg	46'—
Mandeljni, IIa	"	32'—
Orehi, celi	"	7'50
Orehova jedra	"	24'—
Pomaranče	kom.	—'—
Rožiči, celi	kg	5'50
Rožičeva moka	"	5'50

Sladkor

Kocke	kg	15'25
Sipa, drobna	"	13'75
" debela	"	13'85
V prahu	"	15'25
Bonboni	"	25'—
" Fourres, Ia	"	40'—
" " IIa	"	30'—
Bonboniere po velikosti	kom.	—'—
Kandis	kg	23'—
Margo slad	"	44'—
Šumeča limonada	kom.	1'—

Sol

Fina	kg	4'—
Morska	"	2'75
Namizna	"	3'—

Kava

Perl	kg	58'—
Portoriko	"	76'—

Napolitanke, dolge	kom.	1'—
" " " " " " " "	zav.	15'—
Oblati	"	15'—
Otroški piškoti	"	15'—
Ovomaltine, mala	doza	12'—
" srednja	"	27'—
" velika	"	48'—
Paradižniki, 1/5 kg	"	4'50
" 1/2 "	"	9'—
Sir, Chalet, Ia	kom.	3'—
" " Ila	"	1'50
" " Ila	škatl.	7'—
" emendolski, Ia	kg	25'—
" Parmezan	"	80'—
" stiški	"	22'—
" trapistovski	"	20'—
" liptavski	"	25'—
Soda, jedilna	"	20'—

Pudingi in pecilni praški

Božanska jed	zav.	5'—
Ctronin prašek za puding	"	2'50
Čokoladne jedi	"	4'20
Čokoladna krema	"	3'50
Čokoladni prašek za puding	"	2'80
Makronin prašek za puding	"	4'20
Malinov prašek za puding	"	2'50
Mandeljev prašek za puding	"	2'50
Pecilni prašek	"	1'—
Pripomoček za vkuhanje	"	2'—
Rdeči zdrob	"	3'50
Rumenilo	"	1'—
Vanilijeva krema	"	3'—
Vaniljin prašek za puding	"	2'50
Vanilin sladkor	"	1'—
Zmes za šartelj	"	12'—

Dišave

Cimet, cel in zmlet	zav.	3'—
Ingver	"	3'—
Janež	"	2'50
Kamilce	kg	30'—
Klinčki (žbice), celi in zmleti	zav.	2'50
Korjander	"	2'50
Kumna	"	2'50
Lavorjevo listje	"	1'—
" zrnje	"	1'—
Majaron	kg	64'—
Muškatov cvet	zav.	3'—
Muškatovi orehi	kom.	—50
Paprika, huda	zav.	3'—
" sladka	"	3'—
Piment, cel in mlet	"	2'50
Poper, " " " " " " " "	zav.	3'—

Vanilija v šibkah	kom.	1'75
Žafran	zav.	—75

Tekočine

Kis za vlaganje	l	3'25
" nav., dvojno močni	l	3'25
" vinski	"	5'—
Olje, bučno	"	13'—
" italijansko	"	18'—
" namizno	"	12'50
" olivno	"	16'—
Francosko žganje, mala stekl.	10'—	
" " srednja "	24'—	
" " velika "	48'—	
Brandy, à 0'17 l	"	—
" " 0'35 l	"	32'—
" " 0'70 l	"	52'—
Liker, Florijan, grenki	l	42'—
" " sladki	"	42'—
" Pelinkovec	"	32'—
" razni	"	38'—
Rum Ia, à 1/2 l	stekl.	34'—
" Ia, " 1 "	"	58'—
" Ila, " 1/2 "	"	20'—
Esenca za liker	"	5'—
Rumova esenca	"	8'—
Žganje, borovničar, à 1/2 l	"	25'—
" brinjevec, " 1/2 "	"	19'—
" hruševac, " 1/2 "	"	19'—
" slivovka, " 1/2 "	"	19'—
" tropinovec, " 1/2 "	"	19'—
Vino, belo, štajersko	l	12'—
" cviček	"	10'—
" belo, dalmatinsko	"	8'—
" črno, "	"	8'—
" Opolo	"	8'—
" Prošek	"	20'—
" Vermut	"	26'—
Malinovec, à 1/2 l	stekl.	13'50
" odprti	kg	16'—
Malinov sok	kg	6'—
Radenska voda 14/10 l	stekl.	7'—
" " 1/2 l	"	3'50
Rogaška voda 14/10 l	"	7'—
" " Donati 1 l	"	6'50
Grenka voda Fr. Jožefova	"	12'—
" " Palma	"	10'—

Potrebščine za perilo

Mila

Benzit	zav.	5'—
Hubertus, sivo	kg	9'50
" navadno	"	10'50
" terpentin	"	12'50
Merima	"	12'—
Sunlight	zav.	4'—
Schicht, navadno	kg	11'50
" terpentin	"	13'—
Zlatorog, navadno	"	10'50
" terpentin	"	12'50

Praški praški

>Ena<, milne luske	kg	30'—
>Henko< soda	zav.	3'—
Lux	"	4'50

Perion	zav.	4'50
Persil	"	6'—
Radion	"	5'25
Snežinka	"	4'50
>Tri< soda	"	3'—
Ženska hvala	"	2'50
Radost peric	"	2'50
Teksil	"	2'50

Druge potrebščine

Soda za pranje	kg	2'—
Lux	"	3'50
Boraks	zav.	2'50
" carski	škatl.	5'75
Škrob rižev	"	5'—
" " " " " " " "	zav.	1'50
Plavilo v ženkah	"	2'50
Plavilni papir	"	1'50
Pralni stroji, leseni, mali kom.	13'—	
" " " " " " " "	vel.	14'—
Pralni stroji, pločev. mali	"	15'—
" " " " " " " "	vel.	17'—
Vrvi za perilo	15 m	Cene po kvaliteti
" " " " " " " "	20 "	
" " " " " " " "	25 "	
" " " " " " " "	30 "	
" " " " " " " "	35 "	
" " " " " " " "	40 "	
Obešalniki za sušenje perila	"	20'—
Ščipalka za perilo	kom.	—25

Toaletni predmeti

Milo, Favorit	kom.	8'—
" Glicerin	"	5, 9
" kopalno	mali	—
" kopalno	vel.	12'—
" Ideal	"	17'—
" Karbol	"	4'—
" mandeljnov	"	6'—
" Marija	"	10'—
" Olivia	mali	4'—
" " " " " " " "	vel.	7'—
" domače	"	4'—
" Ostris	"	6'—
" otroška	"	8'—
" za roke	"	4'50
" Spelek	"	10'—
" za britje Ia	"	8'—
" " " " " " " "	Ila	3'—
Cimeau, zobna krema tuba	"	7'—
Chlorodont, " " " " " " " "	"	6'50
Doromat, " " " " " " " "	"	8'50
Kalodont, " " " " " " " "	"	7'—
Odol	mala stekl.	22'—
" " " " " " " "	sred.	35'—
" " " " " " " "	vel.	65'—
Olje, orehovo, pristno	"	10'—
Olje za solnčenje in mašažo	"	8'—
Ustna voda Cimean	"	18'—
Kolonska voda mala	"	13'—
" " " " " " " "	velika	24'—
Esenca za kolonsko vodo	"	16'—
Krema za kožo Cimean	doza	10'—
Krema za kožo Elida nočna tuba	"	13'—
Krema za kožo Elida dnevna	"	12'—

Nivea krema	dora	10'—
Uran „	dora	10'—
Parfum	stekl.	16'—
Puder Elida	škatl.	10'—
Vazelin „	dora	6'—
Šampon „	zav.	3'—

Potrebščine za čevlje

Krema, črna	malu škatl.	5'—
„ „	red.	7'—
„ „	vel.	12'—
„ rujava	„	5'—
„ rumena	„	5'—
„ bela	„	5'—
Mast za čevlje, črna	„	4'—
„ „ „ rujava	„	4'—
Belin	zav.	2'—
Olje za mazanje podplatov stekl.	8'—	
Krtače za blato	kom.	4'—
„ „ mazanje	„	1'50
„ „ svetlenje	„	12'—
Vežalke, črne, kratke	par	1'25
„ „ srednje	„	1'50
„ „ dolge	„	1'50
„ ružave, kratke	„	1'—
„ „ srednje	„	1'50
„ „ dolge	„	1'50
„ usnjene, črne	„	2'—
„ „ ružave	„	2'—

Razno

Brusači	kom.	13'—
Celofan, papir	zav.	3'50
Čistilo za parkete	malu dora	12'—
„ „ „	vel.	24'—
Črnilo	stekl.	3'—
Flit	malu dora	16'—
„	vel.	29'—
„ s škropilko	kart.	51'—
„ škropilka	kom.	22'—
Grafit	„	—50
Hobby, prašek	zav.	5'—
Hranilniki	kom.	40'—
Kadilo	kg	30'—
Kladiva za meso	kom.	12'—
Kolesa moška, poniklj.	„	1400'—
„ „ pokrom.	„	1500'—
Kolesa damska, poniklj.	„	1500'—
„ „ pokrom.	„	1600'—
Krtače za obleko	„	16'—
„ „ parkete	„	27'—
„ „ ribanje	„	4'—
„ „ roke	„	2'50
„ „ „ dvostr.	„	5'—
„ „ zobe, male	„	8'—
„ „ „ velike	„	12'—
»Mali sadjar«	kajlga	5'—
»Mali vrtnar«	„	5'—
Metle, male	kom.	8'—
„ velike	„	11'50

Metlice, otroške	kom.	5'50
„ za obleko	„	6'—
„ „ posodo	„	1'50
Morska trava Ia	kg	4'—
Muholovci	kom.	0'75
Nagrobne lučke	kart.	10'—
„ „ v keram.	„	„
lončkih	kom.	4'—
Nočne lučke	škatl.	2'—
Obešalniki, mali	kom.	2'50
Olje za šivalne stroje	stekl.	4'—
Omela, bombažna	kom.	32'—
„ mala	„	12'—
„ za parkete	„	24'—
Ominol	„	2'50
Pasovi, usnjeni	„	6'—
Pasta za peči	škatl.	3'—
Poharji, srednji	kom.	4'—
„ veliki	„	4'50
Peresniki	„	1'25
Pergament papir	pola	1'—
Pesek za email posodo	zav.	1'—
„ „ „ „	„	1'50
„ „ „ „	„	2'—
„ „ alum.	„	2'50
Pile, trioglate srednje	kom.	5'—
„ „ velike	„	5'50
„ plošnate, male	„	9'50
„ „ srednje	„	11'—
„ „ velike	„	13'—
Platnene vrečice, male	„	6'—
„ „ srednje	„	12'—
„ „ velike	„	16'—
Frašek za čiščenje oblek	zav.	10'—
„ „ „ zlata	„	„
„ „ „ srebro	„	3'25
Prazne pušice	kom.	5, 10
Predpražniki Ia	„	14'50 do 60
„ IIa	„	10'—
„ IIIa (slama)	„	4'—
Prijatelj gospodinj (za šte- dlnik)	„	170'—
Nahljači, brez ročaja	„	12'—
„ z ročajem	„	15'—
Idol	doza	5'50
Švitol	„	4'80
Bolnice, lesene	kom.	9'—
Stručnice, male	„	6'—
„ srednje	„	7'—
„ velike	„	8'—
Bukanec, bel, črn	„	„
št. 10—12	valj.	4'50
„ 16—36	„	3'50
„ 40—60	„	2'75
Šveče, dolge	zav.	6'—
„ „	kom.	1'10
„ kratke	zav.	6'—
„ „	kom.	—65
Švinčniki, navadni	„	1'50
„ tintni	„	3'50
Šivanke	zav.	1'50

Šmirkovo platno, belo	pola	1'50
„ „ sivo	„	2'—
Sparklet steklenice	kom.	150'—
„ patroni, polni	„	4'50
„ „ prazni	„	2'50

Šted Regulator obroči:

160—220 mm	„	80'—
230—270 „	„	100'—
280—300 „	„	120'—

Šted Regulator plošče:

18×12 col	„	150'—
21×12 „	„	160'—
24×12 „	„	170'—

Tepači, mali

„ srednji	„	13'—
„ veliki	„	18'—

Thermid stekl. in vložki

Umetno gnojilo	kg	2'—
--------------------------	----	-----

Vim

„	zav.	2'50
-------------	------	------

Vžigalice

„	zav.	10'—
-------------	------	------

Zobotrepci

„	zvez.	0'25
-------------	-------	------

Zlice, navadne, jedilne

„ „ kavne	„	2'—
---------------------	---	-----

„ alpaka, jedilne

„ „ desertne	„	12'—
------------------------	---	------

„ „ kavne

„ „ jed., krom.	„	14'—
-------------------------	---	------

„ „ desertne „

„ „ kavne „	„	7'25
-----------------------	---	------

Vilice, navadne

„ alpaka	„	13'50
--------------------	---	-------

„ „ kromirane

„ „ „	„	14'—
-----------------	---	------

Noži, navadni

„ alpaka	„	23'—
--------------------	---	------

„ „ kromirani

„ „ „	„	23, 27
-----------------	---	--------

Škropilke za vrt: okrogle

in ovalne po: 8, 11, 13, 16 1

Kurivo

Drva, bukova, cela	„	„
„ „ žagana	„	„
„ mehka, v kolob.	„	„
Premog, trboveljski, kosovec	„	„
Dovoz se pri kurivu posebej zaračuna.	„	„

Velika izbira manufakture, perila, nogavic, rokavic, galanterijskega blaga, dežnikov, klobukov in preprog. Emajlirana kuhinjska posoda, vse vrste porcelana, stekla i. t. d.

Naprošamo člane, da prilagajo k naročilu platnene vrečice za vse drobno blago. Vrečice lahko dobite v vseh naših prodajalnah po nizki ceni.

Svetujemo, da hranite vse mlevske izdelke odprte na zračnem in hladnem prostoru.

Po dnevnih
ceni